Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 75

ՇԱԲԱԹ 31 ՄԱՐՏ 1884 (Ն. Տ.) 12 ԱՊՐԻԼ

16 ՃԷՄԱԶԻԼ ԱԽԸՐ 1301

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

ԳԱՅՄԱՆՔ

Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 դուրուշ երկու անգամի համար 2 դուրուշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կըլլայ։

Օրագրոյս վերաբերեալ Նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն պէտք է ուղղել՝

«Առ խմբագրութիւն ԱՐԵՒԵԼՔ օրագրի»

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ Ղալաթիա, Իզմիրլի օղլու խան, թ. 19.

Իսկ գաւառներէն հետեւեալ հասցէիւ՝

درعلیه‌ده غلطه‌ده ازمیرلی اوغلی خانده ۱۹ نمروده

{ ارهولك } غزته‌سی اداره‌سنه

40 ՓԱՐԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ համար	Տարեկան	դահեկան	արծաթ	200
« «	Վեցամսեայ	«	«	100
« «	Եռամսեայ	«	«	50
« «	Ամսական	«	«	20
« «	Հատով	«	«	1
Գաւառաց համար	Տարեկան	«	«	240
« «	Վեցամսեայ	«	«	120
« «	Եռամսեայ	«	«	60
Օտար երկիրներ	Տարեկան	Ֆրանք		56
» «	Վեցամսեայ	«		28

Դուրս ղրկուած լրագրաց ճամբու ծախքը Խմբագրութեան վրայ է։

40 ՓԱՐԱ

Կ. ՊՈԼԻՍ
ՇԱԲԱԹ 31 ՄԱՐՏ

Երկուշաբթի օրը նշանաւոր է մեզ համար։ Ազգային Ժողովը պիտի կատարէ ամենամեծ պարտականութիւնն. Չենք գիտեր ի՛նչ պիտի լինի Ազգային Ժողովոյ որոշումն, ում պիտի տայ իր քուէներն, բայց յուսանք թէ Ազգ. Ժողովը իր պարտականութիւններն լրջին մտօք եւ համոզմամբ կը կատարէ։ Բնական է թէ ամէն Հայ, որ անտարբեր չէ ազգային գործոց մէջ, ունենայ կարծիք մը, փափագ մը և բղձայ որ այս ինչ անձնաւորութիւնը Հայոց կաթողիկոս լինի։ Այսպիսի փափագներ արդար են և օրինաւոր, սակայն այդ փափագներն արտայայտելու եղանակն է որ անոնց մտատանջութիւն կրնայ պատճառել։ Արդեօք Մայր-Եկեղեցի հաւաքուող Ժողովուրդը, երբ տեսնէ թէ իր փափագանաց հակառակ գործ մը կը կատարուի, պիտի ընէ՞ ժողովրդական ցոյցեր։ Մենք չենք ուզեր հաւատալ որ հանդիսական ժողովուրդը այդքան աններելի ընթացք ունենայ։ Ուրիշներ, եթէ բիւրաւոր իսկ լինին, դարձեալ նշանակութիւն չունին, զի չեն ներկայացներ Թուրքիոյ Հայերը, որոց օրինաւոր ներկայացուցիչն Ազգ. Ժողովն է. հետեւաբար ո՛ և է ցոյց ընդդէմ Ազգ. Ժողովոյ՝ կը նշանակէ անհատից կողմէն ցոյց մը ընդդէմ Ազգին։

Եւ միթէ կրնա՞նք կարծել որ՝ ընտրութիւն մը երբ կատարուի բռնաւորութեան ներքեւ, կրնա՞յ արժէք մը ունենալ։ Բնաւ երբեք։ Ընտրելի մը համար չկայ աւելի մեծ նախատինք քան այսպիսի ընտրութիւն մը։ Իր արժանիքը ճանչցող, իր ազգը ճշմարտապէս սիրող անձ մը, խղճով պարտաւոր է մերժել այսպիսի միջոցներով կատարուած ընտրութիւն մը։

Ամենամեծ նախատինք մը չէ՞ նաեւ Հայ ազգին համար ալ երբ տեսնուի թէ ունինք Ազգ. Ժողով մը, որ ընտրուած է ազգին ազատ քուէներովը, և սակայն ժողովուրդի մի մասն ալ ոչինչ կը դնէ ընդհանրութեան ընտրելիներն, վստահութիւն չունի անոնց խոհականութեանը և ազգասիրութեանը վրայ, ու միայն ինքն կ'ուզէ անօրինութիւններն ընել։

Հանդիսականք որքան բազմաթիւ ալ լինին, բայց և այնպէս շատ հաւանական է թէ, անդին ուրիշ բազմութիւն մը գտնուի որ ուրիշ տեսութիւններ ունենայ, ուստի ի՛նչ իրաւամբ ժողովուրդի մի մաս իր կարծիքներն բռնաւորութեամբ ընդունելի ընել տալու նկրտի։

Ժողովրդային ցոյց մը որ անիրաւ է, որ կը հակառակի մեր սահմանադրական օրինաց, միշտ դատապարտելի է. դատապարտելի գործ մը ո՛չ մէկ լաւ հետեւութիւն կրնայ ունենալ, ո՛չ մէկ ազգօգուտ արդիւնք կ'արտադրէ, այլ զմեզ պարսաւելի կ'ընէ, օտարաց առջեւ ծաղրելի և արհամարհելի, և կը վտանգէ ամենալաւ տրամադրութիւններն իսկ։

Հետեւաբար փափաքելի է որ ամեն հանդիսականք իրենց զգացումներն իրենց պահեն. ո՛չ համակրական, ո՛չ հակակրական ցոյց ընեն։

ՄԵԾ ՕՐԻՆԱԿ ՄԸ

Այս տարի մարտ ամիսը Կ. Պոլսոյ մէջ շատ կարեւոր զոհեր ըրաւ, բայց ամենէն նշանաւոր զոհն եղաւ անշուշտ Պ. ԵՈՐԿԻՈՍ ԶԱՐԻՖԻ։ Այն արտաքոյ կարգի պատիւներ, զորս Կ. Պոլսոյ ժողովուրդն, և Կ. Պոլսէն դուրս շատեր ալ, ինքնաբերաբար ըրին իր յուղարկաւորութեան առթիւ, ցոյց կուտան թէ մեծանուն հանգուցեալն ո՛ր աստիճան սիրելի էր ամեն ազգի և կրօնի վերաբերեալ հասարակութեանց սրտին։ Պ. Զարիֆի քաղաքագէտ մը, աշխարհակալ մը, դիւանագէտ մը կամ նախարար մը չէր, և չէ եղած երբեք, այնպէս որ չունէր բնաւ պաշտօնական կապ մը, որ երկրին ժողովուրդն իրեն հետ միացնէր։ Ո՛չ ալ կը պատկանէր այն թերեւս բարձրագոյն դասուն, որ մտօք կը տիրէ բոլոր ժողովրդի մը վրայ, գրագէտ, գիտնական, բանաստեղծ դասուն. որովհետեւ Պ. Զարիֆի երեւելի դաստիարակութիւն մը չէր ստացած։ Ապաքէն դժուար է գտնել 78 տարեկան Պոլսեցի մը, որ «երեւելի դաստիարակութիւն» մը ստանալու կարող եղած լինի իր երիտասարդութեան մէջ։ Բայց Պ. Զարիֆի ունէր ձիրք մը, կամ լաւ եւս է ըսել՝ բնական յատկութեանց շարք մը, որ սրտին կ'ազդէր ամեն դասու ժողովրդեան. որովհետեւ ազնիւն և ռամիկը, բարեկեցիկն ու աղքատն հաւասարապէս կը հասնէին բարեսիրութեանն։ Ուր որ կար բարեսիրական գործ մը կատարելի, Պ. Զարիֆի հոն էր։ Անգամ մը անձամբ մեր Ազգային Պատրիարքարանն եկաւ՝ Հայ աղքատաց ի նպաստ եղած հանգանակութեան մը համար տալիք նպաստն իւր ձեռօք իսկ յանձնելու։ Ամեն անգամ որ աղէտ մը ծագէր, մանաւանդ թէ ընդհանուր, նուիրատուաց ցանկին գլուխը կը տեսնուէր անվրէպ Ե. Զարիֆի անունը։ Բայց ո՛րչափ աղքատներ, որբեր, այրիներ, վշտահարներ կը մխիթարէր ձեռքի տակէ. ո՛րչափ ողորմութիւններ կուտար որոց մէջ իւր ձախ ձեռք տեղեկութիւն չունէր։ Եւ այն բիւրաւորաց մէջ, որք այս չորեքշաբթի կը հետեւէին իւր դագաղին, ո՛րչափներ կային, որք յորդառատ կ'արտասուէին, որովհետեւ հայր մը, պաշտպան մը կը կորսնցնէին յանձին Պ. Զարիֆիի, և ո՞վ՝ թերեւս իրե՛նք միայն գիտէին։ Որչա՛փ ընտանիքներ ալ կան այսօր որք իրենց գոյութիւնն իսկ կը պարտին Պ. Զարիֆիի. որովհետեւ այս արտասովոր մարդ հաճոյք կը զգար բարիք գործելէ, և կը թուէր թէ իւր սիրտն ալ կը մասնակցէր այն բերկրութեան, զոր կը զգային իւր նպաստեալք օժանդակութեան հասնելով։ Եւ յիրաւի, ամեն տարի կարգ մը ազգասէր բայց պարկեշտ երիտասարդներ այս մեծ բարերարին շնորհիւ գործի գլուխ կ'անցնէին, ապրուստ տէր կը լինէին, և կ'ամուսնանային։

Կրթասիրութիւնը կրնանք ըմբռնել բարեսիրութեան հաւաքական անուան ներքեւ, իբրեւ անոր մէկ մասն, և Պ. Զարիֆի կրթասէր էր։ Վերջին տարիներու մէջ մեր Ցոյն հայրենակիցք մեծ մղում մը տուին հանրային կրթութեան գործին. հիմնեցին նորանոր դպրոցներ, և ի հիմանց բարեկարգեցին բազում դպրոցներ. գաւառներու մէջ ալ շատ դպրոցներ բացին։ Այս կրթական վերածնութեան մէջ մեր Ցոյն հայրենակցաց գլխաւոր նեցուկն եղան՝ ուսեալ երիտասարդութեան մը յառաջդիմական զգացումէն զատ, նաեւ կրթասէր հարուստ դասու մը առատաձեռն նուիրատուութիւնք, և այս դասու գլուխը գտնուեցաւ Պ. Զարիֆի։ Դպրոցներու նուիրած մեծամեծ գումարներէն զատ, աղքատիկ և ուշիմ բազմաթիւ աշակերտներ իւր ծախուք կը պահէր Կ. Պոլսոյ և Եւրոպիոյ դպրոցաց մէջ։ Հայ դպրոցի մը մէջ իսկ, Օրթագիւղի Հայկական Կրթարանին մէջ, Պ. Զարիֆի ունէր սան մը, որոյ հայրենակիցներն եւս, Պրուսայի Հայերն, օգտած են Պ. Զարիֆիի դպրոցասիրական առատաձեռնութենէն։ Իւր վերջին և նշանաւոր բարեգործութեանց մէկն եղաւ Ֆէնէրի Մայր Վարժարանին շինութիւնն, ուր այժմ 1,200 ուսանողք կը դաստիարակուին, և որոյ շինութեան և պահպանման ծախուց կէսէն աւելին Պ. Զարիֆի տուած է։ Տարուէ տարի կարգ մը հաստատութեանց, մանաւանդ Եէնի-գիւղի Հիւանդանոցին և Բերայի քանի մը մանուկ վարժարանաց բացն ալ իւր քսակէն գոցելու զովելի սովորութիւնն ունէր։ Անհաւատալի չէ ուրեմն որ հանգուցելոյն հրապարակային նուիրատուութեանց գումարն իբր 400,000 ոսկի ենթադրուի. բայց ո՞վ պիտի ընէ իւր մասնաւոր, գաղտնի բարեգործութեանց հաշիւը։

Բանասէր և գրասէր ալ էր Պ. Զարիֆի։ Ցոյներն, որք մեզ պէս անտարբեր չեն գրական և բանասիրական ուսմանց. Ցոյներն որք կը յարգեն և կ'ուսումնասիրեն իրենց նախնեաց գրական և պատմական յիշատակներն, և չեն դադրիր նոյն մտօք խուզարկութիւններ ընելէ, և ունին բազմաթիւ ընկերութիւններ, գրական, պատմական, հնագիտական, մանկավարժական, և այլն, չունին սակայն Սիլլօգօս մը, որուն բարերարաց մէջ առաջնակարգ դիրքը բռնած չլինի Զարիֆի։

Բայց ճիշդ գաղափար մը կազմած չենք լինիր այս մեծ քաղաքացւոյն բնաւորութեան վրայ, եթէ չյաւելունք թէ պարզ և անկեղծ մարդ մ'էր։ Շռայլ էր միայն բարեգործութեամբ և ո՛չ անձնական ցուցամոլութեամբ։ Խոնարհամիտ էր ինչպէս սովորաբար են ճշմարտապէս մեծ մարդիկը։ Քանի՛ փոքր են Զարիֆիի առջեւ՝ այն կարգ մը մեծատունք, որ առանց մեծագործութիւն մը կատարած լինելու, կ'ուզեն սակայն որ ամբողջ ազգ մը երախտապարտ իրենց, խոնարհի իրենց առջեւ, իբրեւ պատգամ գործածէ իրենց կամքը։ Քանի՛ փոքր են անձամբ և անշուշտ Զարիֆիին առջեւ՝ այն կարգ մը [illegible], որք կը պահանջեն ամենուրեք և ամեն առթիւ մեծագործ գովեստներ յիշուիլ ամբողջ ժողովրդի մը բերնին մէջ, թէեւ բնաւ մը չեն ստացած այդպիսի իրաւունք մը։ Արդարեւ կարելի չէ Զարիֆիի կեանքին հետ բաղդատութեան դնել շատ մը ինքնակոչ մեծ մարդերու յաւակնութիւնները։ Սակայն կրնանք գոնէ մտածել թէ անոնք որ չեն կրնար Զարիֆիի չափ նշանաւոր հանդիսանալ բարեգործութեամբ, գէթ նոյնչափ համեստութեամբ ու խոնարհամտութեամբ փայլին, նոյնչափ խոյս տան փառամոլութեան ախտէն։ Զարիֆիի մասին այս դիտողութիւն այնչափ ճիշդ է, որ երեքշաբթի օրէն ի վեր յորմէհետէ ո՛չ եւս է, իւր վրայ գրուած գովեստից մէկ հարիւրերորդ մասն իւր բոլոր կենաց մէջ իսկ չէ գրուած, ա՛յնչափ յայտնի էր թէ այս զարմանալի մարդուն հոտոտելեաց համար ամենէն վիրաւորիչ բանն էր գովեստից խունկին բուրումը։

Եւ Պ. Զարիֆի իւր գործոց զաւակն եղաւ։ Եթէ իւր մեծ համբաւն և հանրութեան իրեն նկատմամբ տածած սէրն ու համակրանքը կը բացատրենք իւր առաքինութեամբ, աշխարհի մէջ իւր գտած մեծ յաջողութեան ալ պատճառները պէտք է համարինք իւր գործնական հանճարն, իւր խելքը, ջանասիրութիւնն և նպաստաւոր պարագայից առատութիւնն, որոյմէ օգտուած է։ Պ. Եորկիոս Զարիֆի իւր կրթութիւնը կը ստանար Ֆէնէրի դպրոցին մէջ, երբ ծագեցաւ Հելլենական յեղափոխութիւնն։ Այն միջոցին շատ Ցոյներ չարչարուեցան. Ցունաց Պատրիարքն ալ գլխատելոց մէջ էր, և բազմաթիւ ընտանիքներ փախան գաւառները։ Փախստէից մէջ էր Զարիֆիի ընտանիքն, որ յՕտեսա գնաց։ Հոն, առեւտրական մեծ կեդրոնի մը մէջ, զարգացան պատանւոյն վաճառականական ընդունակութիւններն։

Երբ Հելլենական յեղափոխութիւնն յաջողութեամբ պսակեցաւ, և Քաբօ տ'Իստրիան Ցունաստանի նորահաստատ Հանրապետութեան գլուխ եղաւ, Պ. Եորկի Զարիֆի ուզեց քաղաքական ասպարէզը մտնել, և Ցունաստան գնաց, առ կոմսն նպաստաւոր յանձնարարականներ տանելով Հարաւային Ռուսիոյ կուսակալէն, որ լաւ համարում ունեցած էր երիտասարդ Զարիֆիի վրայ։ Աթէնք տակաւին գրաւեալ լինելով Օսմանեան զօրքերէն, Պ. Զարիֆի գնաց Նաւպլիոն, ուր էր Ցունաստանի կառավարութեան կեդրոնն, և Հելլենական Հանրապետութեան նախագահին քարտուղարի պաշտօն վարեց մինչեւ 1831, երբ կոմս Քաբօ տ'Իստրիա սպանուեցաւ։ Պ. Զարիֆի յայնժամ Կ. Պոլիս վերադառնալով, իւր հօր հետ գինւոյ վաճառականութիւնն յառաջ տարաւ, յորում յաջողեցաւ, և իբրեւ վաճառական լաւ համբաւ ստացած լինելով, ամուսնացաւ ուրիշ հարուստ վաճառականի մը, Պ. Զաֆիրօփուլօյի աղջկան հետ։ Աներն իրեն ընկեր առաւ իւր փեսան, և Պ. Ե. Զարիֆի շատ տարիներ վարեց վաճառատան արտաքին երկիրներու հետ ունեցած գործերը։ Զաֆիրօփուլօ և Զարիֆիի վաճառատունը ճիւղեր ունէր ի Կալաց, Լիվըրփուլ, Հարաւային Ռուսիա, Մարսիլիա և Լոնտոն, և կը վարէր արմտեաց վաճառականութիւն։ 1852 ին, Պ. Զարիֆի առաջին անգամ [illegible] յարաբերութեան մտաւ Օսմանեան կառավարական ակմբոյ հետ։ Բ. Դուռը Պ. Պ. Զարիֆի և Ստեֆանովիչի պաշտօն յանձնեց այն ժամանակի Պանք տը Քոնսդանթինոբլի հաշիւները կարգադրել։ Մեծ Րէշիտ փաշա համարում ունեցաւ Պ. Զարիֆիի վրայ, գնահատելով նորա կարողութիւններն և պարկեշտութիւնն։ Այն ժամանակէ ի վեր, Պ. Զարիֆի նշանաւոր դեր մը գրաւեց Ղալաթիոյ սեղանաւորաց դասուն մէջ, և այս հանգամանքով յարաբերութիւն ունեցաւ բոլոր այն նախարարութեանց հետ, որք երեսուն տարիէ ի վեր իրարու յաջորդած են Բ. Դրան։ 1864ին, Սօսիէթէ Ժէնէրալի և 1872ին Նոր Պանք տը Քոնսդանթինոբլի հիմնարկութեան մէջ մեծ բաժին ունեցաւ։

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ
53

ԽԱՉԱԳՈՂԻ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ

Ա.
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

Եւ իրաւ, այդ մարդիկը ածխագործներ էին, կապալով վեր էին առել անտառի մի մասը, ածուխ էին պատրաստում։ Ծովի ափի մօտ կանգնած էին նրանց մի քանի նաւակները, որոնք տանում էին ածուխը մերձակայ քաղաքներում վաճառելու համար։ Մի քանի խումբ ջորիներ տանում էին նոյն մթերքը ցամաքի ճանապարհով դէպի շրջակայ գիւղերը և փոքրիկ քաղաքները, կամ հասցնում էին մինչեւ ծովեզրը նաւակների մէջ դնելու համար։

Մեր անակնկալ յայտնութիւնը նախ խռովութիւն պատճառեց նրանց, բայց երբ մեզ ճանաչեցին, էլ չափ չկար նրանց ուրախութեանը։ Քաւոր Պետրոսի մի քանի կախարդիչ խօսքերը բաւական եղան գրաւելու նրանց վստահութիւնը։ Եւ ահա նրանց մէկի ձայն տալովը խրճթի մի անկիւնում շարժուեցան մերկ յատակի վրա փռած ցամաքը տերեւները, տախտակամածից բարձրացաւ մի դռնակ և ստորերկրեայ վիրապի միջից դուրս երեւաց մի գլուխ։ Նա մի քննողական հայեացք ձգելով մեր վրա, դուրս եկաւ փոսից։ Նրանից յետոյ յայտնուեցաւ երկրորդը, երրորդը։ Այդ նորերի թէ հագուստի գոյնաւոր բծերից և թէ ձեռքերի ներկերից երեւում էր, որ նրանք այն ստորերկրեայ վիրապի մէջ ինչ-որ ներկերով կամ գոյներով աշխատում էին։ Դրանք ածխագործներ չէին։

Նրանք ուրախութեամբ ընդունեցին քաւոր Պետրոսին, համբուրուեցան նրա հետ և խնդրեցին նստել։ Քաւոր Պետրոսը ներկայացրեց և ինձ, մի քանի կարճիկ խօսքեր աւելացնելով իմ ընդունակութիւնների մասին։

Ինձ ճանաչեցին իմ հօր անունով, որովհետեւ ինձ տեսել էին շատ փոքր հասակում։

Դրանք իմ հայրենակիցներն էին։ Նրանց գլխաւորը, որ կոչւում էր Նազար, դարձաւ դէպի քաւոր Պետրոսը, հարցնելով.

— Մենք վաղուց սպասում էինք ձեզ, Պետրոս եղբայր, ինչու այդքան ուշացաք։

— Երկար պատմութիւն է, պատասխանեց քաւոր Պետրոսը, — այդ մասին յետոյ կը խօսենք։ Դուք այն ասեցէք, ինչպէս են տղերքը, լա՞ւ են, առո՞ղջ են։

— Լաւ են, բայց...

— Ի՞նչ է պատահել։

Նազարը պատմեց, թէ իրանց ընկերներից մէկը մի յանձնարարութեամբ ուղարկուած էր մի տեղ, հիմա նա անհետացել է, և նրա մասին խիստ անհանգիստ են։

Այդ պատմութեան միջոցին քաւոր Պետրոսը նայեց իմ երեսին, որ տեսնէ իմ դէմքի արտայայտութիւնը. իմ մէջ ոչինչ խռովութեան նշան չը գտաւ։ Պատմութիւնը Նէնէին սպանելու յանձնարարութեամբ ուղարկուած աւազակի մասին էր, որ հոգին տուեց իմ տապարի հարուածների տակ։ Բայց ես նրա մարմինը մի այնպիսի տեղում էի ամփոփել, որ ինքը սատանան չէր կարող գտնել։

Քաւոր Պետրոսը իրան ձեւացրեց որպէս սաստիկ հետաքրքրուած։ Խաչագողի ընկերի անհետանալը, իրաւ որ, սաստիկ անհանգստութիւն է պատճառում միացածներին։

— Ո՞վ էր, ի՞նչ յանձնարարութեամբ և ո՞րտեղ է ուղարկուած։

Նազարը պատմեց, թէ նրան տըւել էին մի աղջիկ, որ տանէ, անտառում «անհետացնէ», բայց աղջկայ հետ ինքն էլ անհետացաւ։

— Աղջի՛կը գեղեցի՞կ էր, հարցրեց քաւոր Պետրոսը։

— Գեղեցիկ էր։

— Իսկ տղան երիտասա՞րդ էր։

— Երիտասարդ էր։

— Այդպիսի գործը երիտասարդին չեն յանձնում, շատ հասկանալի է, որ երկուսն էլ հաշտուել են միմեանց հետ և հեռացել են ով գիտէ որտեղ։

— Մենք արդէն մարդիկ ուղարկեցինք նրանց որոնելու, պատասխանեց Նազարը։

— Ի զուր, պէտք էր նրանց թողնել իրանց քէֆին, ինչ որ ուզում են, թող անեն։

Նազարը ասաց, կան ուրիշ պատճառներ, որ այդ անցքը խիստ վտանգաւոր են դարձնում, և խոստացաւ, որ այդ պատճառների մասին յետոյ կը խօսէ քաւոր Պետրոսի հետ։ Իսկ մենք ճանապարհից նոր եկած լինելով, և մանաւանդ ճաշի ժամանակ լինելով, այժմ սկսեցին հոգ տանել մեր հանգստութեան մասին։

Մեր ձիաները և սայլակը տեղաւորեցին՝ ես ինքս էլ չը հասկացայ թէ որտեղ. երեւում էր, անտառի մէջ ուրիշ խորշեր եւս ունէին։ Մեր իրեղէնները բերեցին խրճիթը։ Ճաշի սեղանը արդէն պատրաստ էր։ Ամենքը բոլորեցին սեղանի շուրջը, մեզ ամենապատուաւոր տեղը տալով։ Չը նայելով, որ նրանք բնակւում էին մի այնպիսի առանձնացած տեղում, լեռների մէջ, անտառների խորքում, բայց սեղանի վրա յայտնուեցան այնպիսի ուտելիքներ և այնպիսի ըմպելիքներ, որ այդ կողմերում հազուագիւտ էին։ Երեւում էր, որ քաղաքների հետ խիստ յաճախ յարաբերութիւններ ունէին։

Խօսակցութիւնը սկզբում, ըմպելիքների գաւաթների համեմատ, հետզհետէ կենդանանում էր զանազան հանաքներով և զուարճախօսութիւններով։ Բայց գնալով աւելի լուրջ կերպարանք ստացաւ, երբ նրանք սկսեցին հարցնել իրանց հայրենիքի և ընտանիքների մասին։ Մենք Պարսկաստանից աւելի յետոյ դուրս եկած լինելով, քան թէ նրանք, ունէինք շատ նորութիւններ նրանց համար։

— Մեր Մկրտիչը մեծացե՞լ է, հարցնում էր մէկը։

Մկրտիչը հարցնողի որդին էր, որին օրօրոցի մէջ թողնելով, հայրը հեռացել էր հայրենի երկրից, և այն օրից ապրում էր պանդխտութեան մէջ։

— Մկրտիչը այժմ պսակուած է, երեխայ ունի, պատասխանում է քաւոր Պետրոսը։

Հայրը ուրախանում է։

— Մայրս խօ շատ չի՞ պառաւել, հարցնում է մի ուրիշը։

— Մայրդ կեանքը քեզ բաշխեց. արդէն եօթներորդ տարին է, որ պառկած է հողի տակ։

Որդին սխրում է։ Մի քանի ձայներ կրկնում են՝ «Աստուած հոգին լուսաւորեսցէ»...

— Մեր Խաչօի աղջիկը ի՞նչ է անում, հարցնում է մի այլը։

Դա իր կնոջ մասին է հարցնում։

— Խաչօի աղջիկը հիմա ուրիշ մարդու է գնացել։

— Ինչպէ՞ս, գոչում է զարմացած ամուսինը։

— Չե՞ս հասկանում։ Երկար սպասեց քեզ, ոչ լուր ստացաւ, ոչ փող ստացաւ, վերջը յուսահատուելով, պսակուեցաւ ուրիշ մարդու հետ։

Դժբախտ ամուսինը արձակում է խորին հառաչանք և լռում է...

— Մեր Արենազը ի՞նչ է անում, հարցնում է մի ուրիշը իր դստեր մասին։

— Արենազին Պարսիկները փախցրին։

— Ա՛խ, քոռանամ ես... բացականչում է հայրը։

ՐԱՖՖԻ

(Շարունակելի)

Ահասիկ կեանք մը՝ կրկնապէս շահաւոր գործերով լի. շահաւոր, որովհետեւ Գ. Նուրի Զարիֆի, համեստ ընտանիքէ մը սերած, Կ. Պոլսոյ հրապարակին վրայ առաջին հարուստ դրամատէրն եղաւ. շահաւոր նաեւ, որովհետեւ իր հետզհետէ դիզած հարստութիւններէն միշտ բաժին հանեց մարդասիրական նպատակներու։ Իսկ ու թէ Զարիֆի կեանքն օրինակ մը լինէր ուրիշներու, որոց ոչ նուազ կը ժպտի բախտն, այլ որք նոյն ժպտուն դէմքով յանձն չեն առներ սփոփել այն ընկերութեան թշուառութիւններն, որուն մէջ կ՚ապրին։ Մենք եւս ունեցանք մեր Զարիֆն, Պէզճեան Ամիրան. այլ ո՜րչափ ցաւալի է մտածել թէ վաթսուն տարի առաջուան խօսք մ՚է այդ…

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՈՅ ՈՒՐԲԱԹ ԱՒՈՒՐ ՆՍՏԻ ՅԵՏԱՁԳՄԱՆ ՊԱՏՃԱՌԸ

Ազգային ժողովոյ ուրբաթ աւուր նստի յետաձգման շարժառիթներու մասին մեր լրագիրներէն մին անստուգութիւն մ՚ունենալով երէկ Ազգ. Ժողովոյ Ատենապետ էֆէնտիի հետ հետեւեալ բացատրութիւններն առած է ինմանէ։

Ատենապետ էֆէնտին կը յայտնէ թէ՝ երեքշաբթի օրն Կաթ. Յանձնաժողովն իր նիստն ընելէ վերջ ինքն խնդրած է Յանձնաժողովէն թէ արդեօք Ազգ. ժողովոյ գումարման վերաբերեալ տեղեկութիւններ ունի՞ն հաղորդելիք, Յանձնաժողովն հաղորդած է թէ բան մը չկայ, հետեւաբար ինքն Ատենապետն ալ առանց ժամանակ կորսնցնելու ժողովոյ գումարման համար պէտք եղած հրահանգներն տուած է։ Բայց հինգշաբթի օրը, ցերեկէ վերջ, Նուրեան էֆէնտի, որ Յանձնաժողովոյ դեր-Ատենապետն է՝ հրաւիրած է զինքն Պոլիս Նիւմիւչիւերեան էֆէնտիներու դրասենեակը, կարեւոր յայտարարութիւններ ընելու համար։ Անդ Նուրեան էֆ. յայտարարած է թէ՝ Պաշտօնէական խնդիրն դարձեալ նոր երեւոյթ մը առած է եւ այն վիճակին մէջն է որ ազգին ամենաօգտակար կերպով լուծման մը պիտի կարենայ յանգիլ, սակայն այս կենսական խնդրոյն մէջ ազգին կենսական շահերն չվտանգելու համար հարկ է որ ամէն Երեսփոխանք շատ զգոյշ և խոհեմ շարժին, ամենափափուկ լեզու մը գործածեն և լաւ է որ նիստն գաղտփակ լինի։ Նուրեան էֆէնտի զգացուցեր է նաեւ թէ՝ եթէ գաղտփակ նստի պատճառաւ կամ ժողովականաց ոմանց անխոհեմութեամբը վտանգին ազգին կենսական շահերն, բնական է որ պատասխանատուութիւնը գլխաւորապէս պիտի ծանրանայ Ատենապետ էֆէնտիի վրայ։

Այսպիսի յայտարարութեան վրայ Ատենապետ էֆէնտին խորհած է թէ՝ նիստին ժամանակ կը պակսի իրեն ո և է կարգադրութիւն ընելու, ոչ կարելի է դիւաններու ատենապետաց հետ տեսնուիլ, ոչ երեսփոխանաց հետ. բաց աստի գաղտփակ նիստ մ՚ալ գուցէ դէպ հետեւութիւններ ունենայ ունկնդրաց կողմանէ, ուստի խոհեմութիւն համարած է երկու օր յետաձգել նիստը խորհելով թէ՝ յետաձգումէն ոչ և է անմիջական և անդարմանելի վնաս չկրնար ծագիլ, բայց ժողովոյ նստէն կարելի է որ այդ դէպ հետեւութիւններն յառաջ գան, ինչպէս որ զգացնել տուած էր Նուրեան էֆէնտի։ Այս է ահա, ըստ Քրիստոսատուր էֆէնտիի առուեան, ժողովոյ անակնկալ յետաձգման բուն պատճառը։

Ատենապետ էֆ. երէկ հետեւեալ բացատրական նամակն ուղղած է առ Ս. Պատրիարքն.

Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք Հայր,
Նախագահ Ազգ. Ընդհ. Ժողովոյ

Ազգային ժողովն իր վերջին թէ նստին մէջ որոշած էր այսօր, մարտ 30, գումարել Կաթողիկոսական ընտրութիւնը կատարելու համար, ահա այս պատճառաւ Ժողովս Դիւանը պատրաստուած էր Փոխանորդ Հօրմէ խնդրել այս օրուան համար ժողովին գումարումը, կրնալ որ Նորին գերապատուութիւնը գործադրած էր։ Բայց սակայն անկէ ի վեր, սպինքն Ազգային ժողովոյ վերջին նիստէն իսկ յետոյ, Դիւանս կողմանէ արժանահաւատ աղբիւրներէ և մասնաւորապէս երէկուան օրը Կաթողիկոսական Յանձնաժողովոյ երկրորդ ատենապետ Վսեմ. Նուրեան էֆէնտիի բերնէ քաղած տեղեկութեանց նայելով, Կաթողիկոսական ընտրութեան նկատմամբ նոր և կարեւոր միջադէպ մը տեղի ունեցած է, որն որ երեքշաբթի օրուան արտաքոյ կարգի գումարեալ Կաթողիկոսական Յանձնաժողովոյ խորհրդակցութեանց առարկայ եղած է. զայս տեսնելով Դիւանս պարտաւորութիւնն էր վերջնական ընտրութեան համար նիստ ընելէ առաջ, Ձեր բարձր Սրբազնութեան հարցնել թէ տեղի կայ թէ ոչ նախապատրաստական նիստ մ՚ալ ընել սոյն կարեւոր խնդրոյն համար։ Եւ որովհետեւ ալ ժամանակ չէր մնացած այս մասին Ձեր Սրբազնութեան հրամանն առնելու, նկատելով միւս կողմանէ որ այսօր երբ հազարներով անձինք ժողովատեղին պիտի գային Հայրապետական ընտրութեան ներկայ գտնուելու յուսով, հոն ալ կարելի չէր լինէր այդ նախապատրաստական նիստն ընելու, եթէ հարկ զատուէր, Դիւանիս Ատենապետը ստիպուեցաւ յետաձգել ժողովս այս օրուան նիստը և զայն պաշտօնապէս խնդրեց առ Գեր. Փոխանորդ Հօր, և յատուկ յայտարարութեամբ Ազգային Երեսփոխանաց և ժողովրդին։

Հետեւաբար կը փութամք հիմա դիմել Ձեր Բարձր Սրբազնութեան, խնդրելով որ բարեհաճի խնդրոյ տալ թէ յիշեալ Կաթողիկոսական Յանձնաժողովը ունի տեղեկագրելու բան մը առ Ազգ. Ժողովն, Հայրապետի ընտրութենէ առաջ, և եթէ ունի, ինչ եղանակաւ կ՚ուզէ որ ըլլայ այդ նախապատրաստական նիստը, ու միանգամայն կա՞ն միթէ բացառիկ պարագաներ որ հարկ զատուին նախապէս անօրինել թէ այդ և թէ ընտրական նիստերուն համար որոնց արտաքոյ կարգի կարեւորութիւնը բացատրութեան կարօտ չէ։

Սպասելով որ Ձեր Բարձր Սրբազնութիւնը բարեհաճի այս մասին ընդ հուպ հաղորդել իր հրամաններն առ Դիւանս և ում եւս անկ է։

Մնամ խորին յարգանօք
Ազգ. Ժող. Ատենապետ
Քրիստոսատուր Ղազարոսեան

Կ. Պոլիս 30 մարտ 1884

Իսկ Պատրիարք Սրբազան հետեւեալ պատասխանն ուղղած է։

30 Մարտ 1884.

Մեծ. Քրիստոսատուր էֆ. Ղազարոսեան, Երկրորդ Ատեն. Ընդհ. Ժողովոյ.

Այսօրուան թուականաւ ուղղած նամակնիդ երեկոյեան ժամ առաւ և մէկ ուկէսին առաջս, և կը փութամ պատասխանել ըստ առաջարկութեան Ձեր Մեծապատուութեան։

Կաթողիկոսական Յանձնաժողովոյ նոր առաջարկութիւնը տեղեկարեր Գեր. Տ. Խորէն Սրբազան Նար-Պէյ եպիսկոպոսէն, և Վսեմ Նուրեան էֆէնտիէն պիտի լսէր այսօր Ազգ. Պատկ. Ժողովը, իսկ գաղտփակ կամ դռնբաց և կամ կրկին նիստ գումարելն, ինչպէս նաեւ առաջարկութիւնն ընդունելն կամ մերժելն ժողովոյ որոշումէն կախեալ է։

Ողջունիւ սիրոյ և օրհնութեան
Աղօթարար
ՆԵՐՍԷՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

ԵՐԷԿԻ ՆԻՍՏԸ

Հակառակ Ազգ. Ժողովոյ Ատենապետ Ք. Ղազարոսեան էֆ.ի ստորագրութեամբ հինգշաբթի երեկոյ մայրաքաղաքիս զանազան կողմերը ցրուած յայտարարութեան՝ որ յայտնի է ազգին, և եղած այլ ընդ այլոյ դրդումներուն, բազմաթիւ երեսփոխանք և հոծ բազմութիւն ժողովրդեան դիմած էին երէկ, կէսօրին, ի Մայր Եկեղեցի։ Ոչ ոք պաշտօնական կամ որոշ տեղեկութիւն մ՚ունենալ կը թուէր երեսփոխաններէն՝ որք Պատրիարքարանի մէջ հաւաքուած անհամբեր կը խորհրդակցէին, մինչ վարը, բակին մէջ, Մայր Եկեղեցւոյ պարտէզը և մօտակայ փողոցները լեցնող ամբոխն անհամբեր կ՚սպասէր այն դիւրագրգիռ անհամբերութեամբ՝ որ կ՚երեւայ յատուկ հանդիսաւոր օրերու մէջ։ Անպակաս չեղան նաեւ մէկ քանի ցաւալի միջադէպեր որոց յիշատակութիւնն իսկ անշուշտ խոր վիշտ պիտի պատճառէ ամեն ողջախոհ ազգայնոյ։ — Ժամը 7ին միջոցները երեսփոխան Մարգար էֆ. Գուլաքսըզեան Մայր Եկեղեցի գալով, և իմանալով որ Ատենադպիր Գուրգէն էֆ. պատռելով Պատրիարքարանի դրան վրայ փակցուած պաշտօնական յայտարարութիւնն, հրամայեր է որ նիստ տեղի ունենայ, յայտարարեց բազմութեան թէ նիստ չը պիտի գումարի — և երբ խառնիխուռն աղաղակներ և բողոքներ կը բարձրանային անոր թէր ու դէմ, Պատրիարքարան երթալով, նոյն յայտարարութիւնը կրկնեց նաեւ հոն, ուր կրցաւ վէճ մը բանալով մէկ քանի երեսփոխանաց հետ, վէճը կռուի փոխուեցաւ և սաստկանալով Գուլաքսըզեան էֆէնտի գաւազանի մէկ քանի այժմ ղին հարուած տալով Ս. Փափազեան և Յ. Գուրգէն էֆէնտիներուն, որոց պիտի յաջորդէր անշուշտ ափեղցեղ կռիւ մը եթէ ներկայից միջնորդութեամբ չհանդարտէին խռովիչ, և Գուլաքսըզեան էֆ. խոյս չտար ժողովրդեան մէջէն որ յուզեալ եւ ցասկոտ աղաղակներ կը բարձրացնէր։ Գուլաքսըզեան էֆէնտիի այս վարմունքն արդարեւ ցաւ պատճառեց ամենուն ամէն երեսփոխանաց՝ որք դատապարտեցին այսպիսի վարքը և եղերական ընթացքը մը որուն հետեւութիւնը միշտ ծանր կը լինի։ Այս տխուր դէպքին հետքն հազիւ անհետացեր էր, ամբոխին մէջ խլրտումներ կը նշմարուէին, և հանդարտութիւն մը կ՚սպառնար Գուլաքսըզեան էֆէնտիի երեսփոխանութենէ անկումը պահանջող, երբ երեսփոխանք Պատրիարքարանի մեծ սրահին մէջ հաւաքուելով, գաղտնի և մասնաւոր գումարում մ՚ունենալ ըստ Ատենապետութեամբ Նորատունկեան Գաբրիէլ էֆէնտիի իրենց միեւնոյն վրայ խորհրդակցելու։ Ժողովականը իր պարագլուխներուն միջոցաւ տեղեկանալով այս գումարման և լսելով որ վերը որոշում տրուած է նիստը դռնփակ ընել Պատրիարքարանի մէջ, սկսաւ բողոքել աղաղակներ բառնալ և 4—500 հոգիի չափ վեր խուժելով, սպառնալեան դուռները խորտակել, փողոցը պատուհանին, անդադար աղաղակելով թէ եկեղեցւոյ մէջ գտնուող նիստ կ՚ուզեն։ Մեծ էր խառնաշփոթութիւնը, Պատրիարքարան փոխանորդ Հայրն, մէկ քանի եպիսկոպոսունք և հիւրեր փոխանորդարանին վեր ելնելով, ջանացին ամբոխն հանդարտեցնել, մինչ Ոստիկանք սանդուղին գլուխը կեցած կ՚արգելուին մնացեալ ժողովուրդը վեր խուժելը։ Հազիւ սրահին դուռները բացուելով, երեսփոխանք յայտարարեցին թէ Մայր եկեղեցի պիտի իջնեն և առանց բանի մը։ Այս յայտարարութիւնն անբաւական էր խռովութիւնը դադրեցնելու, աղաղակները եւ շփոթութիւնը կը շարունակէին. նախ Թիւրեաքեան էֆ. դուրս ելնելով սրահէն, քանի մը յորդորական խօսքեր արտասանեց, յետ որոյ բոլոր Երեսփոխանք կրօնական կարգ առաջնորդութեամբ ելան սրահէն և Մայր եկեղեցի իջան, ամենք մասնաւոր աղաղակներու և ամենք կեցցեներու առարկայ լինելով։ Ժամը 8 ½ն էր, երբ երեսփոխանք Մայր եկեղեցւոյ սրահին մէջ գումարուեցան։ Ընդհանուր ժողովուրդը խռնուած էր վերնատունը, շրջափակին շուրջը, դասերուն մէջ և մինչեւ իսկ Դիւանին և բեմին ետին։ Բացակայ էր Ատենապետն, Քրիստոսատուր էֆ. Ղազարոսեան, և Կաթողիկոսական Յանձնաժողովոյ կողմէ ներկայ էին միայն Իզմիրլեան Սրբազան և Յ. Թորոսեան էֆէնտի։ Պարոնեան էֆէնտիի առաջարկութեամբ, զոր կրկնեցին միւս երեսփոխանք, Ժողովն խնդրեց Նորատունկեան Գաբրիէլ էֆէնտիէն որ վարէ առժամեայ ատենապետութեան պաշտօնը։ Նորատունկեան էֆէնտի Դիւանը նստելով, ատեանը բացաւ ի ներկայութեան 87 երեսփոխանաց։

Ատենապետ էֆ. — Տեարք երեսփոխանք, ամենքնիդ ալ գիտէք որ այսօր թէեւ հրաւիրուած էինք ժողով կազմելու, բայց մեր Ատենապետը՝ որ բացակայ կը գտնուի, մասնաւոր յայտարարութեամբ ծանուցած էր թէ նիստն յետաձգուած է։ Այսպիսի պարագայի մը մէջ, երեսփոխանաց մէկ մասը տեղւոյն գալով և կամ և ամենք ալ անտեղեակ։ Բայց կան բաւական թուով երեսփոխաններ որք բացակայ են, ուստի մեր պարտքն է մտածել թէ յառաջիկայ նիստն ե՞րբ տեղի պիտի ունենայ և ի՞նչպէս։ Այլ կը խնդրեմ հանդէպ ներկայ ժողովրդեան հանդարտիլ և չը խանգարել մեր աշխատութիւնը, զի եթէ ամենափոքր ճնշում մը տեղի ունենայ, ստիպեալ անմիջապէս փակելու հարկին առջեւ պիտի գտնուիմ։ (Այս յայտարարութեան վրայ, Ատենապետ էֆ. կը կարդայ ատենական բարձրաձայն, ժողովոյն ներկայից 10 երեսփոխանաց կողմէ ստորագրեալ հետեւեալ գիրն)։

Ազգային Ժողովն, իր մարտ 23ի նստին մէջ, միաձայնութեամբ որոշեց մարտ 30ին գումարուիլ ի Մայր Եկեղեցի, Կաթողիկոսական ընտրութեան քուէարկութիւնը կատարելու նպատակաւ, որոյ համար հրաւիրագրեր ալ առաքեցան ստորագրութեամբ Գեր. Փոխանորդ Հօր ի դիմաց Ամեն. Ս. Պատրիարքին։ Ստորագրեալ երեսփոխանքս զարմանօք և ցաւօք տեսնելով թէ Ազգային ժողովոյ Բ. Ատենապետ Ք. Ղազարոսեան էֆէնտին կը յետաձգէ ժողովոյ որոշեալ գումարումն առանց իսկ նոր գումարման օրը որոշելու, և առանց գիտակցութեան Պատրիարքարանի, որ իւր հրաւիրագրով նախ համաձայն յետաձգման իրաւունքն ալ (Ազգ. Սահմանադր. Յօդ. 62, և ներքին կանոնադր. Հ 11 և 61)։ Կը ցաւինք, նաեւ որ Ք. Ղազարոսեան էֆ. իւր յետաձգման յայտարարութիւնը կը հրատարակէ վերջին վայրկեանին, Ազգ. Թերթերէն լոկ երկուքին մէջ և ապագայ մասնաւոր յայտարարութեամբ մը որ զուր՝ է փաստարկանութեամբ համաձայնէ։ Կը ցաւինք որ Ք. Ղազարոսեան էֆ. այս յետաձգման շարժառիթ կը ցուցնէ Կաթող. Յանձնաժողովոյ Վսեմ. Ատենապետ էֆ.ի իբր թէ ամենակարեւոր յայտարարութիւնները, մինչ ստուգուած է թէ Վսեմ. Սերվիչէն էֆ. բոլորովին անտեղեակ է այս խնդրոյն և չէ հաղորդած ո՛և է խորհուրդ կամ առաջարկ։ Ուստի այսպիսի յետաձգման մը դէմ կը բողոքենք, և կը պահանջենք որ Ազգ. Ժողովը գումարուի անյապաղ, նոր հրաւիրագրեր ուղղելով բոլոր երեսփոխանաց։

Կալաթա, 30 մարտ 1884

Մ. Ֆիլիպեան	Մ. Խաչեան
Յ. Արշակ	Կ. Մելքոնեան
Մ. Ճանիկեան	Հ. Մաթէոսեան
Ռ. Պալճեան	Յ. Սէֆէրեան
Մ. Աշըքեան	Մ. Ջէրազ

Գուլաքսըզեան Մ. էֆէնտի. — Այն պատուարժան երեսփոխանք որք այս գրով ցաւ յայտնած են, ո՛չ թէ իբր տասն երեսփոխան, այլ յանուն ազգին յայտնած են այսպիսի ցաւ մը։ Եւ արդարեւ աչքերնիս մեր շուրջը դարձնելով կը տեսնենք որ համայն ազգն համախմբեալ անհամբեր կը սպասէ ամենայն Հայոց Հայրապետի ընտրութեան, մինչ մեր Ատենապետը նիստն յետաձգելու յայտարարութիւն կը հրատարակէ։ Բայց պէտք է գիտնալ թէ Ղազարոսեան էֆ. ինչ իրաւունքո՞վ ըրած է այսպիսի փոփոխութիւն մը, թէ ոչ ուրիշի գրգռմամբ, մեզ տրուած բացատրութիւնք և ձեւերը իրարու հակառակ են։ Ինչ որ ալ լինի սակայն, այսպիսի ընթացք մը Ազգին և Ժողովին անպատուելի կը նշանակէ, ուստի կ՚առաջարկեմ որ ամեն անձինք որոնք այս յետաձգումն որոշած են և համաձայնած են, ազգային շրջանակի մէջ բարոյական պատիժ ընդունին։ Եւ այսօրուան համեստ նիստն յառաջիկայ երկուշաբթի մնայ։

Թիւրեաքեան Յ. էֆ. Վերջին ամսոյ ատենի կերպիւ եղած գումարման մէջ խնդիր ծագեցաւ թէ նիստը օրինաւո՞ր է թէ ոչ, նոյն խնդիրը կրնայ ծագիլ և աստ։ Ուստի կը խնդրեմ Դիւանէն որ յայտարարէ նախ թէ օրինաւոր նիստ մ՚է այս։ (Ձայներ բազմաց. այո՛, այո՛, օրինաւոր է)։ Ատենապետ էֆ. — Ի Դիւանէ կը յայտարարեմ թէ Ազգ. Ժողովոյ Մ.Փ. նիստն է այս և ո՛ եւ է օրինական համապատասխանէ զուրկ չէ։ Թիւրեաքեան Յ. էֆ. — (շարունակելով) Ըսուեցաւ թէ պաշտօնական կերպիւ հրաւիրուած և արդէն պաշտօնական կերպիւ արգիլուած լինելով, ո՞վ պիտի հրաւիրէ զմեզ այժմ ի ժողով։ Պատասխանը շատ պարզ է։ Մենք հոս Պատր. Փոխանորդ Հօր հրաւիրանօք գումարուած եմք ի սովորական նիստ, և ո՛չ թէ մեր բողոքն արձանագրելու դիտմամբ եկած։ Եւ այս կը հերքէ ոմանց առ ոմանս վերագրած չար դիտաւորութիւնը. չար դիտաւորութիւնն էական անծանօթ է մեզ, և եթէ կայ, ամենուն կողմէ ատելի պախարակելի է։ Գուրգէնեան Յ. էֆ. — Ազգ. կ՚ընդունինք, բայց չկայ չենք կրնար ըսել։ Թիւրեաքեան էֆ. — Ազգ., քանի որ Ազգ. Ժողովը բազմաթիւ երեսփոխանաց ներկայութեամբ գումարուած կ՚ընէ աստ և նիստն օրինաւոր կը յայտարարուի, այժմ որոշենք թէ Օրակարգին անցնելու իրաւունք ունի՞նք։ Տ. Մաթէոս Եպս. Իզմիրլեան. — Ազգ. պաշտօնական ժողովոյ համակերպական նիստի մը մէջ եղած որոշման մը համաձայն, Երեսփոխանք պիտի գումարուէին այսօր հոս Կաթողիկոսական խնդրոյն մէջ իրենց մասնակցութեան իրաւունքը գործադրելու։ Այսպէս գիտէինք ամենքս ալ, երբ երէկ օրադրաց միջոցաւ և մասնաւոր ազդերով ատենի մը անօրինութիւն մը տեսանք։ Ըստ որում Կաթողիկոսական Յանձնաժողովոյ անդամներէն մին եմ, անշուշտ ժողովը կ՚սպասէ թէ բացատրութիւն մը ունիմ եւս։ Ահաւասիկ իմ ըսելիքս։ Երբ ծանուցեալ յայտարարութիւնը ձեռքս հասաւ, զոր ընկերակցի մ՚ալ ունէի որ նոյնպէս անդամ է Յանձնաժողովոյ, փութացի անմիջապէս առ հեռագիրն ուղղել Սերվիչէն էֆէնտիին։

«Վսեմական նիստն ի՛նչ պատճառաւ յետաձգուեցաւ»։

Եւ Յանձնաժողովոյ Վսեմ. Ատենապետէն առ պատասխանն ընդունեցայ հեռագրաւ.

«Ես ոչինչ յետաձգած եմ, ոչ բանի մը խառնուած չեմ, ծանուցեալ պատճառը յառաջ բերուեցաւ Նուրեան էֆէնտիի կողմէ»։

Այս իրողութիւնն ըստ ինքեան ցաւալի է, մանաւանդ այնպիսի վայրկեանի մը մէջ երբ մեր վերջին նիստը կ՚լինէինք. ուստի պէտք է որ ամենքնիս ալ բոլորս բառնամք գաղնապէս։ Գոհ եմ սակայն երեսփոխանաց բողոքէն որոց կը ձայնակցիմ, յարելով միանգամայն Պարոնեան էֆէնտիի առաջարկին, այս երկուշաբթի արտաքոյ կարգի նիստ մ՚ընելու համար, և անտարակոյս գոհ պիտի լինի նաեւ ժողովուրդն, տեսնելով որ երեսփոխանութիւնը կը բողոքէ այն անձանց դէմ որք այս նիստն յետաձգել ուզեցին։ Սոյն է թէ բաւական թըւով երեսփոխան ունինք այսօր, բայց բացակայներ ալ կան և անոնց ներկայութիւնն եւս հարկ է։ Պէտք է որ ամբողջ երեսփոխանութիւնն, հոծ կերպով, ի մի գումարուելով, կատարէ իւր իրաւունքն յանուն Թուրքիոյ Հայոց, մանաւանդ այնպիսի միջոցի մը երբ այս ժողովս իբր համայն Թուրքիոյ Հայոց ներկայացուցիչ մարմինը չճանչնալու ձայն կը բարձրանայ։

Յ. Գուրգէն էֆ. (Ա. Ատենադպիր) Կը յիշէ՛ք, Տեարք, որ անցեալ յունուար ամսոյ մէջ, Պատրիարքական խնդրոյն առթիւ ամբոխեալ նիստ մ՚ունեցանք, որմէ յետոյ Մայր Դիւանը Վարչութեան հետ համախորհուրդ, նիստն յետաձգեց քանի մը շաբաթներ։ Ժողովը յաջորդ նիստին ցաւ յայտնեց Դիւանին դէմ, յանձնարարելով որ անգամ մ՚ալ այսպիսի դէպքում մը չը գործէ։ Պարագայք տարբեր են այժմ։ Մեր ձեռքն հասած յայտարարութիւնը կամ կեղծ էր կամ սխալ։ Իզմիրլեան Սրբազան հաստատեց թէ սխալ էր, բայց ենթադրելով իսկ թէ ուղիղ լինէր, միթէ Յանձնաժողովը մը իրաւունք ունի՞ Ազգային ժողովոյ նիստն յետաձգելու։ Եթէ մեր Ատենապետն արդարութիւն պատճառներ ունէր, թող գաղտփակ նիստ գումարելով, յայտնէր մեզ։ Կը զարմանամ թէ մեր Ատենապետ էֆ. ի՞նչպէս այսքան դիւրաւ համոզուեր է, առնելով անհատի մը, և կը բողոքեմ յանուն Դիւանի թէ զրկանք եղած է ինձ և Բ. Ատենադպիր Թիւնկրեան էֆէնտիի։ Քրիստոսատուր էֆէնտի սխալած է մեծապէս և կը ցաւիմ իւր այս սխալանաց վրայ։ Իսկ թէ Նուրեան էֆէնտի ի՞նքն պատասխանատու է ժողովոյս, Ատենապետ էֆէնտիին այդ տեսակ անօրինութիւն մը հաղորդած լինելուն, այս կէտին վրայ չեմ ուզեր խօսիլ, այլ ցաւս կրկնելով, կը ձայնակցիմ Իզմիրլեան Սրբազանի առաջարկութեան։

Ատենապետ էֆ. — Կրնայ ըլլալ որ ի ներկայութեան նոյն իսկ Ղազարոսեան և Նուրեան էֆէնտիներու, այնպիսի բացատրութիւններ տրուին, որ բողոքարկուք գոհ մնան։ Ուստի եթէ ժողովը կը հաճի, այս խնդիրը վերապահենք անոնց ներկայութեան, քուէարկելով Իզմիրլեան Սրբազան հօր առաջարկն։

Ժողովն միաձայնութեամբ համակերպելով Ատենապետ էֆէնտիի որ վճռականութիւնը իսկեալ յայտարարեց, ընդունեց Իզմիրլեան Սրբազանի առաջարկը և որոշեցաւ յաջորդ նիստն յառաջիկայ երկուշաբթի օրը գումարել ի Մայր եկեղեցի, Օրակարգն անփոփոխ պահելով։

Ժամը 9 ½ն էր, երբ ատեանը փակուեցաւ։

Սոյն աւուր տխուր կատակերգութեան գլխաւորն է Նշանեան Սրբազան. ո՛չ առաջքէն ներելի էր ենթադրել թէ այս տեսակ անձինք միայն մէկ օգտակար գործ մը կրնան ընել իրենց անձին, այն է ամեն ջանք ի գործ դնել որ անուններն մոռցուի և չյիշուին. բայց ի՞նչ ընենք, «առաքելին երեսը թէքեր են, փառք քեզ Աստուած անձրեւ կուգայ ըսեր է»։

Պէտք է երեւակայել անգամ մը «կաթողիկոսի ասպետութեան» հերոսը որ կուզէ ինքն ընտրել Հայ ազգին կաթողիկոսը. ընդհանուր ձայնով կը պոռայ կը գոչէ. կեցցէ Փափազեան, կեցցէ Գուրգէն, կեցցէ այս ինչ, անկցի այն ինչ։

Ցաւալի է որ Հայ ժողովուրդին մէջ դեռ կը գտնուին այնպիսիք որ այս տեսակ, զմռխակատար հանրածանօթ, անձանց խաղալիք կը լինին։

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ՕՐՈՒԱՆ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎՈՅ ՆԻՍՏԸ

Լրագիրս մամուլը դրուած միջոցին ստոյգ տեղեկութիւն առինք թէ՝ այսօր Ազգ. Վարչութեան Ատենապետ պէյն և Պատր. Գեր. Փոխանորդ Հայրն միաբանութեամբ որոշեր են որ Ազգային ժողովոյ յառաջիկայ նիստն դռնփակ լինի, որպէս զի երեսփոխանք ամենայն ազատութեամբ կարենան իրենց կարծիքներն յայտնել և քուէներն տալ, առանց դրդուելու երէկուան անախորժ դէպքերու ճնշման ներքեւ։

Այսպէս երբ ունկնդիրք իրենց խրատութեան սահմանը կ՚անցնին և կը միջամտեն, առանց ո և է խրատանց, Ազգային բարձրագոյն մարմնոյն գործոց մէջ, բնական է որ Ազգ. ժողովն իր ազատութիւնը կատարելապէս պահպանելու ամէն յարմար միջոցներն ձեռք առնէ, և վստահ եմք որ ազգին բոլոր ողջամիտ մասերն գոհ պիտի լինին այսպիսի որոշման մը համար, որով ազգին ներկայացուցիչ մարմինը չպիտի գտնուի բաղդախնդիրներու յիմարական պահանջմանց հնազանդելու հարկին ներքեւ։

Երէկ երեկոյ Պատրիարքարանի յանձնուեցաւ հանրագիր մը 7,500 ստորագրութեամբ, որ կը խնդրէ Ազգային ժողովէն Խրիմեան Սրբազանի Կաթողիկոս ընտրութիւն։

Իզմիրի Արշալոյս Արարատեան թերթին վերջին թուոյն հետ, զոր այսօր ստացանք, հետեւեալ «Յաւելուածն» հրատարակուած է.

Երէկ, երեքշաբթի օր պաշտօնական գրութիւն մը հաղորդուեցաւ մեզ Գաւառիս ընդհանուր կառավարիչ Վսեմ. Նաշիտ փաշայի կողմանէ, իմացնելով թէ Արշալոյս լրագիրն «իրեն եղած պատուէրներուն հակառակ վարուելուն համար» այսօրէն սկսեալ դադարած է առժամանակեայ կերպով։

Ցաւելով որ մեր այս դադարումն երկար չքաշէր, կը յայտարարենք մեր մեծարգոյ բաժանորդաց թէ պակաս թիւերն ապագային մէջ կը լրացունենք մասնաւոր յաւելուածներով։

Իզմիր, 28 Մարտ 1884

Իզմիրէն կը գրեն մեզ թէ դադարեալ լրագրին անօրէնն և օգնականները տեղւոյն դատական իշխանութեան կողմէ հարցաքննութեան ենթարկուած են։

Այս դադարման պատճառը դեռ չէ յայտնուած։

Օսմանլը կէս պաշտօնական թերթն, իւր այս աւուր քաղաքական յօդուածին մէջ կը խօսի Հայոց Կաթողիկոսի ընտրութեան վրայ, և յիշելով Ռուսական դեսպանատան վերջին յայտարարութիւնն, որ յուզած է Հայերը, կ՚ըսէ.

«Մեզ կ՚ըսուի թէ Ռուսական առաջարկութիւնն անկարծեցեալ է, և Թուրքիոյ Հայերը կը զրկէ իրենց բնական իրաւունքէն։ Օսմ. օրէնքի մը համեմատ պահանջել որ մէն մի վիճակ պատուիրակներ զրկէ, մինչդեռ Ընդհանուր ժողովն օրինապէս կը ներկայացնէ նոյն վիճակները, Թուրքիոյ Հայերը դժուար պայմաններու ենթարկել է, որք կը բռնաբարեն անոնց ազատութիւնն, և արդէն տրուած որոշումները չեղեալ համարելով, ընտրական գործողութիւնները վերսկսելու կը պարտաւորեն զանոնք։

«Զենք գիտեր թէ մեր Հայ հայրենակիցք ինչպէս դուրս պիտի ելնեն այս անել ճամբէն, ուր տարած մոլորած է զիրենք Ռուսական քաղաքականութիւնն։ Այժմէն կրնանք ըսել սակայն թէ այս միջադէպին գլխաւոր հետեւանքը պիտի լինի ընդարձակել այն վիհն, որ Թուրքիոյ Հայերը կը բաժնէ Ռուսիայէն, և զանոնք եւս առաւել երախտապարտ կացուցանել այն ազատական գրութեան համար, զոր կը վայելեն ընդ հովանեաւ մեր Օգոստափառ Վեհապետին»։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կը հերքուի այն լուր թէ, Արեւելեան Ռումէլիի զօրաց և ոստիկանութեան հրամանատար կարգեալ Տրիկուպի փաշա, որ երկուշաբթի Փիլիպէ կ՚աւելուի իւր պաշտօնատեղին, իւր հրամանատարի թօշակին հետ միատեղ կայսերական թիկնապահի թոշակն եւս պիտի ստանայ։

Այն դատաւորք որք արտ կը մշակեն, և հետեւապէս 100 էն 18 աւելի տասանորդ պիտի տան պետութեան, պարտաւոր չպիտի լինին իրենց ուրիշ անշարժ կալուածոց համար 100 էն 6 յաւելեալ տուրքը վճարելու։

Ծանուցինք արդէն թէ Կալիպոլիի գաւառին Պիղա գաւառակին մէջ խռովութիւն մը ծագած է։ Այսոնք կառամարը եկած պաշտօնական լուրերը կը ծանուցանեն թէ, առժամեայ կերպիւ Պիղայի գիւղօրէից մէջ հաստատեալ Չէրքէզք, որք աւազակութեամբ կը զբաղէին, չորեքշաբթի օր երեկոյեան դէմ կը յարձակին տեղական իշխանութեանց վրայ, որք որոշած էին ուրիշ գաւառ մը զրկել զիրենք։ Յարձակող Չէրքէզաց թիւն 1,500 է աւելի էր։ Ամենքն ալ յաւից ցցլուն զինեալ էին։ Չէրքէզք բռնեցին Պիղայի գայմագամն և Նայիպը, քանակոծեցին, և ապա մօրուքն բռնած՝ փողոցներու մէջ չվճռադրեցուցին, և վաշտի հրամանատար Էմիր Էֆէնտին և Բէկիֆ զօրաց հազարապետ մը վիրաւորեցին։ Նաև պատուհանէն վար նետեցին չորս պաշտօնատարներ։ Գիւղացիք ան ու դողի մէջ լինելան։ Հետագայ եղելութիւնն իմաց արգելելով ի Կալիպոլի, ձիաւոր ոստիկանք զինուորական խռովութիւնն զսպելու։

Կը յուսանք թէ այս Զէրքէսք յօրինուած այլոց պիտի պատժուին իրենց այս յանդուգն և պատասպարանելի չահատակութեան համար, որ կառավարական իշխանութիւնն արհամարհել է նշանակէ։ Պէտք չէ թոյլ տալ որ Օսմանեան հպատակութենէն օգտուելով ի Թուրքիա հաստատեալ Զէրքէսք և այլ գաղթականք չարաչար գործածեն այդ հիւրասիրութիւնն։

Անշուշտ այս ամեն նկատառութիւնք կայսերական կառավարութեան ուշադրութեան առարկայ պիտի լինին՝ Գիւղացի դէպքին առթիւ իւր ձեռք առնելիք տնօրէնութեանց մէջ։

Գ. Ե. Զարիֆի թողած հարստութիւնն է, ընդ ամենը, 180-200 հազար ոսկի պատրաստ և 250,000 ոսկի՝ հանդերձ եկամուտներով։

Օգոստ. Սուլթանը թեկնածու մը զրկեց ի տես նաւահանգստի վերատեսուչ Տիլավէր փաշայի, որ քանի մ'օրէ հետէ հիւանդ է։

Զինուորական պաշտօնատան առողջապահական ժողովոյ նախագահ Նուրի փաշա՝ մէկ քանի օրէ հետէ հիւանդութեան պատճառաւ բացակայ կ'գտնուի պաշտօնատնէն։

Թէրճիւմանը-Հագիգաթ, առանց ստուգութիւնն երաշխաւորելու, կ'ծանուցանէ թէ Պանտրմայի Քիլիժ՝ գաւառակին մէջ Դաւրիլ ագարակը կառավարութեան կողմանէ՝ գրաւելով 70 գաղթական ընտանիք այժմ չեն ուզեր ելնել անոր և չեն հնազանդիր կառավարութեան, առարկելով թէ իրենք կառավարութեան հրամանաւ բնակութիւն հաստատած են անդ, և բազում աշխատութիւն թափած են։ Ցրիչ լրագիրն՝ Պրուսայի կուսակալութեան և մանաւորապէս գաղթականութեանց յանձնաժողովոյ ուշադրութեան արժանի կ'համարի այս եղելութիւնը։

Կրետէի Վէտճամ լրագիրն՝ կ'գրէ՝ կուսակալ Ֆօթիատէս փաշայի հրովարտակին ընթերցման հանդէսը նկարագրած է։ Ծովային ու ցամաքային զինուորութեանց հրամանատարք, կուսակալի խորհրդականն, Թնդանօթաձիգ զօրաց պետն, Նայիպն, Միւֆթին, Յոյն կղերն, և այլ փարչական ու զինուորական մեծամեծք իրենց համազգեստու՝ զարդարեալ կառավարական պաշտօնատան բակին մէջ հաւաքուեր էին, ինչպէս նաև վաշտ մը զօրք և խուռն բազմութիւն ժողովրդեան։ Մէքթուպճի Իզզէթ էֆէնտի կարդացեր է հրովարտակն, պաշտօնական բարեմաղթութիւններ ըրեր են, և ժողովուրդն մաղթանաց աղաղակներ բարձրացուցեր է Օգոստ. Սուլթանին համար։

Գաղատիոյ գաւառական լրագիրը կ'գրէ, թէ շաբաթէ մի հետէ Միխալճըգ գաւառակին մէջ ձիւն կը տեղէ ամենայն սաստկութեամբ, փոթորիկ հետ բազում ձիւն տեղացած, խիստ ցուրտ եղած և որդէն գանուած ձիւնն առաւել բարձրացած է, սակայն ո՛ր և է կորուստ ու վնաս չկայ։

Սօֆիայի Աւստրիական ընդհանուր հիւպատոսը ծանուցագիր մը տուած է Պուլկարիոյ կառավարութեան, յայտարարելով թէ, Վիէննայի մէջ կնքեալ պայմանագրին համաձայն, Զարիպրօտէն ի Վաքարել Պուլկարիոյ շինելիք երկաթուղին 1886 տարւոյն մէջ բանիլ պէտք է սկսի, ուստի շինութիւնք պէտք է փութացուին։

Գումիւլճինէի «Հրաբխային երկրայն»ը բոլորովին մարած է։ Թաղեցիք բոլոր այս դէպքն խառնակի անուանած են «Իօքիեդօ բանայիր»։

Վարնայէն եկող ճանբորդ մը Թէրճիւմանը-Հագիգաթ ի պատմեր է, թէ Վարնայի մէջ պուլղար զօրքն 5-10 օրէ հետէ աւստրիական ու օսմանեան մէջերն ուսանելու զբաղեալ է՝ Աւստրիոյ դաշնադրութիւնն իշխանին ընդունելութեան հանդիսին համար, սակայն 20 օր յառաջ Պուլղարիոյ իշխանութեան և հիւպատոսաց մէջ նախատանաց դէպքի մը վրայ տեղի ունեցած գժտութեան դեռ վերջացած չլինելուն պատճառաւ աւստրիական հիւպատոսարանը տակաւին չը բարձրացներ դրօշակն, և չզիջուցեր թէ աւստրիական հիւպատոսարանն ու Թղթատարութեան պաշտօնատունն ի՛նչպէս պիտի զարդարուին՝ դաշնադրութեան իշխանին հասած ժամանակն։

Տէրսիմի նորընտիր կուսակալ Օսման փաշա՝ պաշտօնական հրովարտակն ընդունած լինելով՝ մօտերս կ'ուղեւորի ի պաշտօնատեղին։

Հանգուցեալ Զարիֆի սգալից ամուսնէն հետեւեալ նամակն առանք, զոր կը հրատարակենք, փոխադարձաբար մեր շնորհակալութիւնն յայտնելով այն փափուկ զգացմանց համար, որովք ազնուական Տիկինը չափազանցած է մեր հրատարակած քանի մը տողերուն կարեւորութիւնը։

Պարոն Տնօրէն։

Ներեցէք ինձ՝ երախտագիտութիւնս յայտնել այն մեծարանաց համար զոր Ձեր յարգի լրագրին մէջ ընծայած էք իմ ողբացեալ ամուսնոյս յիշատակին։

Ներբողելով իւր ազնիւ առաքինութիւնները, և այն մեծ օրինակն՝ զոր չդադրեցաւ տալ մինչեւ իւր վերջին վայրկեան, որպէս ըրէք տողեր գրած էք, որոցմէ իւր բոլոր ընտանիքն զգածուեցաւ։ Շնորհակալութիւն կը յայտնեմ թէ՛ իմ անունիս և թէ յանուն իմ զաւակացս և ազգականացս։ Հաճեցէ՛ք նաև, Պարոն Տնօրէն, ձեր լրագրին միջոցաւ մեր երախտագիտական զգացումներն յայտնել ամեն անոնց որք բարեհաճեցան մասնակից լինել մեր սգոյն, և փութալով ընկերանալ մեր սիրելի ննջեցելոյն մինչեւ իւր վերջին բնակարան, փայլուն և բարեպաշտական յարգանք մի մատուցին անոր յիշատակին։

Հաճեցէք ընդունիլ, Պարոն Տնօրէն, իմ յարգական զգացմանց հաւաստիքը։

ՀԵՂԻՆԷ Ե. ԶԱՐԻՖԻ

30/11 ապրիլ, 1884

Առ Պ. Տնօրէն Արեւելք լրագրոյ։

Զարիֆի ընտանեաց փափաքին համեմատ, հանգուցելոյն սիրտն հանուեցաւ ճարտար բժիշկներու ձեռօք, և ոսկի տուփի մը մէջ դրուելով, պիտի պահէ հանգուցելոյն տունն իբրեւ յիշատակ։

Քանի մը ամիս առաջ Ճէհանկիր բնակող երիտասարդ Թօրոս կին մը ինքզինք հորը նետելով խղդուեցաւ։ Ոստիկանութիւնը կասկածելով որ կնոջ ամուսինը, որ իւր զոքանչին հետ աղօրէն յարաբերութեանց մէջ կը գտնուէր, անոր հետ միասին խեղդած էին խեղճ կինն, երկուքն ալ ձերբակալեց։ Այս երկու չարեաց պատժական ատեանն ներկայացան, մին իւր կնոջ և միւսն իւր աղջկան սպանած լինելու ամբաստանութեամբ։ Օրինական հարցաքննութենէն յետոյ, ժողովք խորհրդակցութեան սենեակը քաշուեցաւ, ուր կարծեաց անհամաձայնութիւն մը տիրելով, խիստ վիճաբանութիւնք տեղի ունեցան։ Նախագահը կ'ըսէր թէ ներկայացուած ապացոյցներն և վկայութիւնները բաւական էին ամբաստանելոց յանցաւորութիւնը հաստատելու. իսկ անդամք հակառակը կը պնդէին, և մեծամասնութիւնն իրենց կողմը լինելով, ժողովն անպարտ արձակեց ամբաստանեալները։ Դատավճռէն յետոյ, ընդհանուր դատախազն ազգաստանաքանութիւն մ'ընելով, անուանալի փաստերով հաստատեց անոնց յանցաւորութիւնն, և յայտարարեց թէ վերաքննութեան պիտի դիմէ։

Խրիմու Թէրճիւման լրագիրն կ'գրէ, թէ կեդրոնական Ասիոյ կուսակալն ի Պետրբուրկ ղրկած տեղեկագրովն արտօնութիւն խնդրած է՝ երկրին գլխաւոր քաղաքաց մէջ շաքարի, ըմպելեաց և այլ գործարաններ բանալու համար։

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

ՀՐԱԺԱՐԵՑՈՒՄՆ ԱՄԵՆ. ՅՈՎԱԿԻՄ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ

Փէների Սինոդն և Խառն ժողովն ինչպէս գումարեցան երէկ Նիկոսիոյ Մետրապոլիտ սան մէջ, ի Փէնէր։ Ինչպէս անցեալ օր, նոյնպէս երէկ ժողովք նամակ գրեց Պատրիարքին, ի Պատրիարքարան, որպէս զի Պէրաթին հետ իրեն ղրկուած Բէչէքէն, որ կառավարութեան պահանջած բարեփոխումները կը պարունակէր, ետ ղրկէ Բ. Դրան։ Ն. Սրբազնութիւնն ո՛չ միայն ժողովոյն նամակն, այլ և զայն բերող Նիկոսիոյ Մետրապոլիտն ալ չընդունեց իւր ներկայութեան։ Մետրապոլիտն իւր տունը վերադառնալով, իրաց այս վիճակը ծանոյց ժողովոյն, որ իւր նիստը կը շարունակէր։

Յետ խորհրդակցութեանց, ժողովք միաձայնութեամբ վճռեց որ նոյն ժամուն երեք ժողովականներէ բաղկացեալ պատուիրակութիւն մ'երթայ Պատրիարքին քով, և խնդրէ իւր հրաժարականն, իմացնելով միանգամայն որ հակառակ պարագային մէջ, ժողովը պիտի ստիպուի զինք եկեղեցւոյ օրինաց դէմ ըմբոստ նկատել։

Այս յայտարարութեան վրայ, Ամեն. Յովակիմ Պատրիարքն առաջ բերաւ արդէն խմբագրեալ հրաժարագիր մը, յորում Ն. Սրբազնութիւն կը յայտնէ թէ, իւր անձնական տկարութեան պատճառաւ, չկրնար այլ եւս շարունակել Պատրիարքական ծանր պաշտօնն։

Հետեւաբար, ժողովն Նիկոսիոյ Մետրապոլիտը Պատրիարքական Տեղապահ ընտրեց միաձայնութեամբ։

Գեր. Տ. Ակաթանկեղոս Արքեպիսկոպոս, Մետրապոլիտ Նիկոսիոյ, այս առաւօտ Փէնէրի Պատրիարքարան երթալով, իւր պաշտօնին գլուխն անցաւ։

Սինոդն և Խառն ժողովն այսօր իրենց որոշումը կը հաղորդեն Բ. Դրան։

Հրաժարեցուցեալ Պատրիարքն այս առաւօտ Պալըքլըի եկեղեցին գնաց աղօթելու, և անկէ պիտի երթայ առանձնանալ իւր տունն, ի Պօյաճը գիւղ։

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

[illegible]

ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

Իսմայիլիա, 11 Ապրիլ.

Ապրիլ 1 էն 10, Սիւէզի ջրանցքէն անցնող նաւուց թիւն է 124, և տասնօրեայ հասոյթն 2,300,000 ֆրանք։

Բարիզ, 11 Ապրիլ.

Տարրագէտ Տիւմա՝ անդամ Ֆրանսական Ակադեմիոյ, մեռաւ այսօր։

ԱԺԱՆՍ ՌԷՅԹԷՐ

Կալկաթա, 11 Ապրիլ.

Հնդկաստանի կառավարութիւնն որոշեց հանդիսեան թոշակ յատկացնել Էյուպ խանին, որ այժմ ի Մէշէտ գտնուելով է պարսկական կառավարութեան հսկողութեան ներքեւ, այն օրէն ի վեր ուր Աֆղանստանի Էմիր Աբտուռահման խան հայրենեաց [illegible] դուրս ելնել։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ
ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 31 մարտ.

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Օսմանեան Փօնտօյին։

Երէկ երեկոյ գոցուեցաւ	դ. հկ.	10	15
Գործային գոցուելէն վերջը	«	10	16 1/2
Երէկ Լերայի մէջ		—	
Այս առաւօտ բացուեցաւ	«	10	15
Բարձրագոյն գին	«	10	15
Նուազագոյն	«	10	14 1/2
Կէս օրին	«	10	14 1/2
Փոխառութիւն 1863	ֆր.	65	
» 1865	«	57	50
» 1869	«	51	50
» 1873	«	46	
Գօն ու Թրէզօր	Անգլ. լիրա	18	50
Ռումելի երկաթուղի	ֆր.	50	75
Օպլիկասիօն տը Բրիօրիթէ	»	375	

ԲԱԺՆԵՏՈՄՍ

Սօսիէթէ Ժէնէրալ	Անգ. ոսկի	4	10
Քրէտի Ժէնէրալ	Օսմ. լիրա	7	20
Բանք տը Բօն	« «	6	12
Բօս. Շէմէն տը ֆէռ	« «	3	35
Թրամուէյ	« «	2	90
[illegible]		—	—
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ		75	25
Գիշերը գործ չեղաւ		—	—
Այս առաւ. բացուեցաւ		75	30
Կէս օրին նոյն գին		75	30

Ընթացք դրամոց

Օսմ. ոսկի	ղրշ.	100	—
20 Ֆրանքնոց	«	87	22
Անգղ. ոսկի	«	110	5
Փրիմիօ	«	51	1/4
Բօլ Էմբէրիալ	«	90	5
Ռուսիոյ թղթադրամ	հատ	8	91
Թալէր	«	19	14
Ֆիօրին	«	9	06
Մէճ. արծ. (տարր.)	«	108	1/4
Հինգնոց	«	102	25
Մէճիտիէ	«	100	25
Պղինձ	«	800	—
Թղթադրամ	«	1650	—
Վեցնոց	«	102	35

(ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ)

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լօնտրա 11 Ապրիլ ժամ 5 վ. 15 երեկոյ

(Պօրսան գոց է)

Վիէննա 11 Ապրիլ ժ 4 երեկոյ

(Պօրսան գոց է)

Բարիզ 11 Ապրիլ ժ. 3 վ. 45 երեկոյ

Ֆր. Ռանթ 4 1/2 0/0	բաց	108	20
« 3 0/0	բաց	77	15
Օսմ. Փօնս բացուեցաւ		9	42 1/2
« « գոցուեցաւ.քրն.կա.		9	37 1/2
Օսմ. փոխառութիւն 1863		—	—
« « 1865		—	—
« « 1869		51	—
« « 1873		47	—
Օսմ. Երկաթուղի		51	75
Պանք Օթօման		686	25
Երկաթի Լիօնէ (բարձրացած)		580	
« Փօնսիէ		1302	50
Քրէտի Լիօնէ		1266	25
Սուէզի ջրանցք		2027	50
Ռուսական 5 0/0 1877ի		97	
Իտալական Ռանթ		94	60
Արեւ. Ռուս.(Ռիւս Օրիան)		—	—
Եգիպտական միաց. գոյ		346	25
Սպանիական (արտաքին)		61	1/4
Հունգարական (ոսկի) (քր. կա.)		102	7/8
6 0/0 Հելլենական		420	
Չէք Լօնտրայի վրայ		25	21

ԲԱՐԻԶ ԲԹԻԹ ՊՈՐՍ

11 Ապրիլ ժ. 10 վ. 15 երեկոյ

(Բթիթ պօրսը գոց է այսօր, [illegible])

ՄԵՏԵՕՐԱԲԱՆԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿ

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԴԻՏԱՐԱՆ Ի ՊԵՐԱ

12 Ապրիլ (Ն. Տ.)

		ժ.	վ.
Ծագումն արեգական (Ալաթուրգա)		5	27
Մուտք « «		6	35
Կէս օր (Միջին ժամով)	12	0	59
Կէս օր (ժամ ըստ առանկայ)		5	18
Ծագումն լուսնի (Ալաթուրգա) ե		8	38
Մուտք « «		6	22

Երեւումն լուսնի. Վ. Գ. 18 Ապրիլ.

Առաւօտեան ժամը 8 ին

		Հարիւրամեթր
Ծանրաչափ (Ծովու երես)		757. 9
Ջերմաչափ		9. 4
Նուազագոյն աստիճան		6. 9
Բարձրագոյն «	իրիկուան	13. 1
Խոնաւութիւն 0/0		88
Բարձրութիւն անձրեւի 24 ժամու միջոցին	հազարորդամեթր	0

Ուղղութիւն հովից, հիւսիս [illegible]։

ԱՊՐԻԼ 11ԻՆ ՎԻՃԱԿԸ

Ծանրաչափն իջած է Խոսրից հիւսիսային կողմը. հովն ընդհանրապէս տկար կը փչէ Միջերկրականի վրայ. հարաւային հովը տկար է Ադրիատիկոյ և Արշիպելագոսի վրայ։ Հանդարտ օդ ի Տարանտոյ և յՕտեսա։ Բարեխառնութիւնն է 7 աստիճան յՕտեսա, 6 ի Բարիզ և 2 ի Պետերբուրկ։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ

«ԱՐԵՒԵԼՔ» Ի

15 Մարտ 1884, Բագու

Այս անգամ չպիտի կարենամ մի ուրիշ բան հաղորդել. արդէն և պէտք աւելի է, որ Նուխիէն եկած լուրը մեր սիրտը կը տրորէ շարունակ. արիւնահեղ երկպառակութիւնները Վարդաշէնի Լուսաւորչական և ալղուանի Ուտեցոց մէջ կը լինին բորբոքեցան։ Եզբօրդրաստան դասէր լարումները դնեմ թէ որոնք են։ Խեղճ Լուսաւորչականները մնացել են անտէրական, թէպէտ իրենց ճիգերը խաղի և կրօնի համար է . . . : Թիֆլիսից եկողները պատմում են, որ այն տեղի Հայոց մէջ խիստ յուզում են յառաջ բերել Վարդաշէնի անցքերը. մի քանի պատուաւոր անձինք Թիֆլիսում մի. տաւոր են աղերսագիր տալ Կովկասեան կառավարչապետին Լուսաւորչական Ուտեցիներին զինուորել համար։ Պէտք է կարծել, որ կառավարչապետը ականջ չէ դարձնի խաղաղական դրութեան, որովհետեւ ամեն ինչ ուրիշ կերպով է յայտնում նորան Նախագահ Ն... (դատաւորը)։ Այս անձը մի խաղաղ պատուհաս է այդ տեղի խեղճ ժողովրդի համար. ինքը լինելով մոլեռանդ մի մարդ, մտքումն դրել է, որ ամեն միջոց ձեռք առնէ Վարդաշէնի Լուսաւորչական Ուտեցիներին Ռուսաց եկեղեցւոյ ծոցը բերելու։ Ի՛նչ անենք, երբ մեր եկեղեցու չահերին չունենք մի պաշտպան . . . .

Գիտէք արդէն, որ երկու երեք տարի առաջ քանի՛ քանի՛ անմեղ հոգիներ զուր տեղը ավխմներով բանտերում փտեցան, մի քանիներն էլ մեռան. հիմա էլ աւելի խիստ միջոցներ են ձեռք առնուած Լուսաւորչական Ուտեցիների պարագլուխները ջնջելու համար. դարձեալ չատերը նոցանից բանտ դրելով մի քանի տուն էլ աքսորեցան հեռաւոր քաղաքներ։ Երկու տուն Բագուայ միջով էին անցնում. մ'ա, պէտք էր տեսնել թէ ի՛նչ սրտապատառ ողբ էին բարձրացնում ծծկեր երեխաներ կօշակների ղարերն գլխի վրայ ունենալով։ Արդեօք ե՞րբ պիտի տեսնենք Լուսաւորչի Աթոռի վրայ մի Ներսէս Աշտարակեցի, որ անոնք ժողովուրդը իր ցաւերի համար հոգացող հայր ունենայ. Լուսաւորչական Ուտեցիների թիւը Նիժ և Վարդաշէն [illegible] պակաս չէ. միթէ ափսոս չէ՞ այսչափ քաղ մարդկանց կորուստը մեզ համար։ Սպասում ենք անհամբեր, թէ ե՞րբ և ո՞վ պիտի ընտրէն Կաթողիկոս Գօսի սուրբ աթոռնները. եւ մեր ունեցած ցաւերը միայն մի օրինակը յայտնեցի. դեռ ո՛րչափ ուրիշ ցաւեր ունինք . . . .

Առ Պատ. Խմբագրութիւն Արեւելք օրագրոյ.

ՀԱՐՑՈՒՄ ԱՌ ԳԵՐ. Տ. ՂԵՒՈՆԴ ԱԼԻՇԱՆ

Կը խնդրուի Նորին Գերապատուութենէն, ընտրելագոյն Հայ Աշխարհագրէն որ բարեհաճի իմ և այլ բազում հետաքրքիր բանասիրաց բաղձանքը կատարելու համար իւր յարգելի կարծիքն յայտնել հետեւեալ հարցին նկատմամբ։

Ո՞ւր կը գտնուի հին Երէզ կամ Երէզա քաղաքը. արդեօք այժմու Երզնկա քաղաքին տե՞ղն էր, թէ Եկեղեաց գաւառին մէկ ուրիշ կողմը։

Այս մասին երկու կարծիք կայ։ Ոմանք հին Երէզ կամ Երիզա քաղաքը կը կարծեն լինել նոյն ընդ այժմու Երզնկայի՝ թէ անուամբ և թէ դիրքով. առանք Երզնկա անունը Երէզէն աղաւաղեալ կը համարին և ոչ ուրիշ տեղւոյ և ուրիշ իմաստ ունեցող բառ մի։ Ասոնք կ'ըսեն թէ Ագաթանգեղոսի, Խորենացւոյն և այլ պատմագրաց խօսքերն ալ կը հաստատեն իրենց կարծիքը, երբ ի հիւսիսոյ Եփրատայ և ընդ ձախմէ Գայլ գետոյ (այժմ Թէնտէք, կամ Զանտեպէ) կը դնեն զԵրիզա և երբ չատ անգամ կը յիշեն սա խօսքը «և անտի (յԵրէզայ) ընդ գետն Գայլ անցանելեն, քանդելէն զմեհեանն Նանէական ի Թիլն աւանի։» Այս կարծիքն ունեցողներն կը յարեն դարձեալ թէ՝ եթէ հին Երիզա քաղաքին տեղը յետոյ ժամանակները փոխուած լինէր, անշուշտ յիշատակարանաց կամ պատմագրաց մէջ անոր յիշատակութիւնն կը գտնուէր, դարձեալ իւր առողջ ցոյց կ'ընդունէին այն ամեն հնագոյն դրամներ, մետաղներ, անօթներ, կարասիք, հիմունք, սալայատակք, որձաքար քարինք, երկոտաձեւ ու ամեն պատրաստ միայրեղք, որք միշտ և հանապազ Երզնկայի, այժմու քաղաքին միջեւ և շուրջը եղած պեղումներէն երեւան կ'ելնեն։

Իսկ այլք կը ժխտեն այս կարծիքը և հին Երիզա քաղաքը կը փոխադրեն, կը տանին, կը հաստատեն գաւառին արեւելեան հարաւային կողմը, Մէրճան վտակին եզերքը, ի հարաւոյ Եփրատ գետոյ, Մէրճան լերան ստորոտը, Ս. Լուսաւորչի Զարչօրանայ կամ Տաստեկի վանուց քովերը։ Ասոնք՝ Մէրճան վտակը հին Գայլ գետը կը համարին, և իրենց գլխաւոր ապացոյցներն են՝ առաջին՝ թէ հոն Մէրճան վտակին ձախ ափունքը կայ աւերակ մը, որ մինչեւ հիմակ տեղացիք կը կոչեն Երէզ և իբր թէ հոն կը գտնուէին աւերակի մնացորդներ եղան. երկրորդ՝ թէ քանի որ Ս. Լուսաւորչի Զարչօրանայ վանքը հոն կը գտնուի, անշուշտ հոն չարչարուած է և հոն կործանուած էր այն ամենադիւցեալ փառքն եղը՝ Գայլ գետոյն եզերքին վրայ՝ Անահտական մեհեանն, որոյ բագինին տեղը ցարդ կը ցուցնեն վանուց տաճարին մէջ ի գիր. երրորդ՝ թէ վանուց շրջակայ մի քանի արտօրէից մէջ երբեմն երբեմն կը գտնուէին հեթանոսական հնութեան երկաթեայ ատամներ, որոց վերայ քանդակուած էին Ս. Գրիգորը և սորաբէ երկու հատ ալ վանքին հնութեանց մէջ կը գտնուէին։

Այս վերջին կարծիքը պաշտպանողներուն մէջ գլխաւոր տեղին ունին վերջերս վախճանեալ Ներսէս վարդապետն, ծերունի քահանաներ և ուրիշ ասանց կուսակիցներ։ Իսկ բատ իս՝ առաջին կարծիքը ճշմարտութիւն և երկրորդն զուտ ենթադրութիւն միայն կը համարիմ։

Այս մասին թէև Հ. Գ. Ինճիճեանի աշխարհագրութեան մէջ հերքումն մը կը գտնուի (Հնաբ. Ա. ի ծանօթ. թուիցիս, եր 646-647), բայց համոզողական յեղանակ չեն նկատեր զայն. ուստի անգամ մ'եւս կը խնդրուի Պատկառելի Հ. Ղեւոնդ Ալիշանէ որ իւր կարծիքն յայտնէ։

Ս. ԱՄԱՏԵԱՆ

16 մարտ 1884, Երզնկա

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ

ՊԷՌԼԻՕԶ

Հեկտոր Պէռլիօզ Ֆրանսայի հռչակաւոր երաժիշտ մ'է, որու յիշատակին մահարձան մը կանգնելու համար հանգանակութիւն մը բացուած է Փարիզի մէջ, և հարկ եղած գումարն գրեթէ հաւաքուած է, բայց մասնաժողովը կ'սպասէ հանգանակութեան փակման, որոշելու համար թէ մահարձանը ինչպէս պիտի ըլլայ, ո՛ւր պիտի կանգնուի։

Մասնաժողովոյ անդամներէն մին, Պ. Էդուարդ Ալէքսանտր, որ Պէռլիօզի կտակակատարն է, նորա անունը անմահացնելու համար, վեհ գաղափար մը յղացած է. երաժշտական մրցանակ մը հիմնելով, որ պիտի կոչուի Փրի Հէքթօր Պէռլիօզ, և որով կ'երաշխաւորէ Ակադեմիան պիտի վարձատրէ արժանաւորագոյնները։

Նուագահանդէսներ և վիճակահանութիւններ կը պատրաստուին։ Վիճակահանութեան դրուած առարկաներէն մին է, Պէռլիօզի կենաց հետաքրքրական մէկ տեսարանը, զոր կը նկարէ Իվոն նկարիչը և տակաւին չէ աւարտած։ Աչքառու այդ նկարին նիւթը. 1838 տարւոյն վերջերը, դեկտ. 16 ին, Պէռլիօզ, հիւծեալ և տկար, երաժշտաց սրահին մէջ նուագահանդէս մը կատարեր, յորում հնչեցուցեր կը լսուէին իւր [illegible]։

Փականինի, մեծ երաժիշտը հոն ներկայ էր, և առաջին անգամ, վերջանալէն, կը լսէր այս վերջին [illegible]։

Տեսէ՛ք Պէռլիօզ ինչպէս կը խօսի իւր յիշատակարանին մէջ.

«Նուագահանդէսը վերջանալու «մօտ էր, քրտնաթոր և դողդոջուն, «չափազանց տկարութիւն կ'զգայի, «երբ յանկարծ Փականինի, իւր Ափլէս որդւոյն հետ, դէպ ի ինձ «յառաջացաւ, նշանացի շարժումներ «ընելով։ Խոչընդոտ տկարութեամբ «մը, ուսկից յետոյ մեռաւ, բոլորովին ձայնը կորսուած էր, և իւր որդւոյն միայն կրնար էր բառերը «հասկնալ կամ լաւ ևս գուշակել. «Փականինի, նշան ըրաւ իւր որդւոյն, «որ աթոռի մը վրայ ելնելով, «ականջը հօրը շրթանցը մօտեցուց և «ուշադրութեամբ մտիկ ըրաւ. յետոյ «աթոռէն վար իջաւ և դէպ ի «ինձ դառնալով ըսաւ.

«Պարո՛ն, հայրս կը հրամայէ ինձ «վստահեցնել զՁեզ թէ, իւր կեանքին մէջ, բնաւ ո և է երաժշտութիւն «մը զինքը այսքան չէ յուզած, «այնպէս որ եթէ իւր սրտին զգացմանց հնազանդէր, իւր շնորհակալիքը պիտի մատուցանէր Ձեզ ծնրադիր։

«Ապշահար էի, և այս խօսքերը «անհաւատալի կ'թուէին ինձ, երբ «Փականինի, բազուկս բռնելով, կիսահնազանդ ձայնիւ արտասանեց «Այո՛», «Այո՛» և զիս թատերաբեմին վրայ «տարաւ ուր ներկայ էին բազմաթիւ «երաժիշտք, ծնրադրեց և ձեռքս «համբուրեց։ Հարկ չկայ ըսել թէ, «այս արտասովոր տեսարանն ինչ «տպաւորութիւն ըրաւ իմ վրաս։»

Հետեւեալ օրն, Պէռլիօզ, հիւանդ իւր սենեակին մէջ ընդունեցաւ պատանի Ափլէսը, որ այս նամակը յանձնեց իւր հօրը կողմանէ և հաճելի զարմանք պատճառ եղաւ։

—Սիրեցեալ բարեկամ իմ, Պէթովէնի մահուընէն յետոյ, Պէռլիօզ միայն կրնար վերակենդանացնել զնա, և ես որ վայելեցի Ձեր երկնային նուագներն արժանի Ձեր հանճարին, պարտաւորութիւն կը համարիմ ինձ, պաղատիլ ի Ձէնջ, որ բարեհաճիք ընդունիլ իբր իմ մեծարանացս ներփակեալ 20,000 ֆրանքի գումարը։

Եմ միշտ Ձերդ անձկալէտ

ՆԻԳՕԼՕ ՓԱԿԱՆԻՆԻ

Վիճակահանութեան դրուած առարկաներն են, ոչ թէ միայն երեւելի, պատկերահանին նկարն այլ նաև ոսկոր լուսանկարուած 300 հատ մեծադիր ընդօրինակութիւնները, և Պէռլիօզի չորս հատ բնական մեծութեամբ պատկերները։

Վերջերս դրուեցի ձեռագիրները յուսալ կուտան որ նուագահանդէսներն և վիճակահանութիւնն արդիւնաւոր պիտի լինին, որով յանուն Պէռլիօզի մրցանակը անդէն իսկ հիմնեալ կը համարուի։

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ

ԾՆԵԲԵԿ

(Ասբերժ—Գուշ գոնմազ)

(Շար. և վերջ)

Եթէ ոք ի մերայնոց ուզէ ծնեբեկի նոր պարտէզ հաստատել, յայտնի է որ հոս ի Կոստանդնուպոլիս ծնեբեկի պատրաստական թմբեր չգտնուելուն՝ պիտի հարկաւորի Եւրոպայի սերմնական պարտէզներու դիմել, որոց մօտ կը գտնուին շատ անուանի ծնեբեկներ վերի գրուած երեք գլխաւոր տեսակաց ստորակարգեալ տեսակք։

Մշակք սովորաբար երկու տարուան արմատներով կ'սկսին նոր ծնեբեկնոց հաստատել։ Այդ երկու տարեկան արմատները ամեն սերմնական պարտէզներու մէջ կը վաճառուին 2 ½ կամ 3 ֆրանքի առ հարիւրն. հարիւր թմբ 3 ֆրանք երբեք աւել չհամարուիր։ Մէկ ու կէս մետր լայնք և տասն մետր երկայնք ունող երկրի վրայ 60 թմբ պէտք ըլլալով, հարիւր քառակուսի մետրոնոց երկրի համար 600 թմբի հարկաւորութիւն կայ որ արժէ 18 ֆրանք։ Ըստ այս օրինակիս կրնայ պարտիզպանը իւր հաշիւն կարգել։ — Վերի յիշուած ամեն տեսակներն ալ ընտիր են, ասոնցմէ ո՛րը ուզէ նոր սկսողը կրնայ բերել տալ։

Բայց դուրսէն ապսպրուած թմբերն դեռ չհասած պէտք է մշակը պարտէզի երկիրն պատրաստելու։

Ամեն բանէ առաջ ծնեբեկի յարմար տեղը գտնելու է, դիտելով այն պայմաններն որ վերը ըսուեցաւ, այսինքն այն երկիրն որ աւազուտ կամ կէս աւազուտ, և կամ կտոր մը աւելի գոյացական, խոր, ջուր չբռնող, ծառաստանէ հեռի, արեգդէմ, և եթէ հնար՝ սակաւ մի թեքութիւն ունենայ դէպի հարաւ։

Էական դիտելիք մ՝ որ դեռ այս երկրին համար չէ այժմ՝ այն է որ ծնեբեկ տնկելու համար որոշուած տեղւոյն վրայ առաջ ծնեբեկ մշակուած չըլլայ։

Երկիրը նախընթաց տարիէն, այսինքն մէկ տարի առաջ գործելը՝ ինչպէս կը պատուիրէին ոմանք՝ հարկաւոր չէ. այլ պատրաստել տնկելու տարին. բայց խնամով գործել խորէն։ — Թող սեպտեմբեր ամսոյն մէջ սկսանի փորելու գործը և սեպտեմբեր ամսոյն մէջ աւարտի։ —

Իսկ աշունքէ առաջ սկսելու է գործուած երկրին վրայ բանալ երկայն երկայն փոսեր իրարու զուգահեռական. ո՛ր փոսերն ունենալու են 30 մետրամաս լայնք և 15 խորք, զուգահեռականներն ալ ըլլալով մէկ մետր իրարմէ հեռի։ Փոսերէ հանուած հողը զուգահեռականաց մէջ կեցող դատարկին վրայ բարձրացնելու է։ Փոսերն գործուելուն պէս անոնց յատակին վրայ լեցունելու է հինգ վեց մատ թանձրութեամբ փողոցի սեւ ու հին չաղալ, որ պարտէզներու մէջ տարիներով առաջ կոյտ դրուած ու փտած կ'ըլլայ։ Իսկ երբ ցեխի կամ չաղալի փտած գտնելը դիւրին չէ, ձիու և ոչխարի աղբ խառն՝ կաւուտ երկրի համար, և կամ ձիու և կովի աղբ հաւասարաչափ խառն՝ աւազուտ ու չոր գետիններու համար՝ շատ յարմար կը սեպուի այս դէպքի համար. դիտելով միայն որ աղբերն արդէն կէս փտած ըլլան։

Յետ որոյ որ ցեխն կամ աղբայինք փոսերու մէջ դրուեցան հաւասարապէս տարածելով, մշակը վրայ կելլէ ոտքով կը կոխոտէ. յետոյ քովի բարձրացուցած հողէն առնլով կոխածոյին վրայ կը տարածէ երկու մատ թանձրութեամբ։ Ասկէ ետքը պէտք է թողուլ որ անցնի ձմեռն ի բուն, որ ամեն դրուած աղբայինք կատարելապէս կը փտին։

Ձմեռուան եղանակն անցնելուն պէս՝ մարտ ամսոյն մէջ կամ յապրիլի սկսելու է տնկել։ Բայց անկէ առաջ պէտք է յարդարել թմբերն՝ արմատոց ծայրերը կարճելով։ Ասկէ ետքը մէկ ծայրէն սկսելով փոսին լայնքին մէջ տեղը ձեռքով ծակ բանալով հասնելու է մինչև դրուած աղբին խորը. և դնել հոն թմբ մ՝ մատներն ալ տարածելով, և անոր վրայ ածելու է երեք չորս մատնաչափ հող, ձեռքով ալ կտոր մը սեղմել. յետոյ տնկուած տեղւոյն նշան ըլլալու համար փայտի մը կտոր մը խրել մօտ։ Այս մէկ հատին նման կը տնկուին յաջորդաբար փոսին երկայնութեանը վրայ մինչև ի ծայր ուրիշ թմբեր՝ ամեն մէկը կենալով վաթսուն մետրամաս իրարմէ հեռի. և դարձեալ այսպէս կը տնկուին յաջորդաբար ամեն բացուած փոսերն։ Ասով կը կատարի ծնեբեկի տունկը։ Խօսքով երկայն, բայց տնկելու եղանակը սովորական և ծանօթ մշակի։

Տնկուած տարւոյն ընթացքին մէջ հոն ընելու գործողութիւնքն են խոտերը քաղել, երեսանց թեթեւ կերպով բահել, և ֆրէօնէր ըսուած կարծրակեղեւ կենդանիներէ՝ որ սիրող են ծնեբեկի՝ զգուշանալ։

Տունկերն այս առաջին տարին բարակ շառաւիղներ կը հանեն գետնէ վեր, որք կանաչ ու գեղեցիկ մացառուտ ծառի պէս կը բարձրանան կանգնաչափ. ըսել է որ այս առաջին տարին ուտելու համար քաղելու բան չունինք. եղած ամեն շառաւիղները թողլու ենք որ հասնին մեծնան, և անով արմատք զօրանան։

Զուգահեռականաց մէջտեղը կեցող դատարկը օգտակար ընելու համար ոմանք այս առաջին տարին ցածահասակ կանաչեղէն կը դնեն, ինչպէս են սլոռն կարճահասակ, Փասուլ կարճահասակ, հազարի տեսակք, մօրթօլէն ըսուած կանխահաս բաթաթէսը, և քիանէյ և չխնօրեան։

Իսկ աշնան երբ ծնեբեկի կանաչ ցախերն սկսած են չորնալ, պէտք է զանոնք գետնէ քիչ մը վերով կտրել. մնացած կոթերն նշան կ'ըլլան թէ տնկածոյքն ուր են։

Նոյեմբեր ամսոյն մէջ փոսերու երեսէն երկու մատնաչափ հող հանելով միջնիկեալ դատարկին վրայ ածելու է։ Հողը պակսեցունելով տունկերը կը հովահարին ու կենդանանան։

Յառաջագոյն կարծէին մշակք թէ ծնեբեկը ձմեռուան պաղէն կը սառի. և զանոնք ենթադրեալ սառոյցէն պաշտպանելու համար աշնան ժամանակ փոսերը աղբով կը լնուին։ Հաստատուած է հիմա, որ ծնեբեկը աւելի թացութենէն կը վնասի քան թէ ցուրտէ։ Ուստի ծածկութի աղբը՝ որ թաց կը պահէ արմատքն՝ վնասակար կ'ըլլայ անոնց։ Այլով կամ ո՛ր և է եղանակաւ ծնեբեկի արմատքն ծածկելը հարկաւոր չէ։

Երկրորդ տարւոյ գործողութիւնքն անցեալ տարւոյ նման են. սա առաւելութիւնն միայն կայ, որ ամեն արմատին մօտ ցից կանգնելով անկոյն ցախերն անոր կապելու է, որպէս զի հովերէ չշարժուին ու թմբք իրենց տեղէն չխախտին. կապերն ալ ըլլալու են թոյլ և ոչ թէ սեղմած. պինդ կապուելով կրնայ ըլլալ որ խեղդին և նորանոր շառաւիղներ դուրս տան, և անով տկարանան արմատք։ Իսկ եթէ ցախերն բնաւ փայտի չկապուին և առհասարակ քշուին հովերէ, արմատք այն տարիէն կը վշտակրին որ եկող տարի բնաւ շառաւիղ չեն հաներ։

Ի նոյեմբերի ինչպէս անցեալ տարի փոսերու երեսէն հանելու է երկու մատի հաստութեամբ հող։

Երրորդ տարւոյն մէջ ընելու գործողութիւնք են այսպիսի։ — Մարտի կամ ապրիլի մէջ պէտք է հանել այն չոր կոթերն որ անցեալ տարի թողուեցան տունկերուն կեցած տեղը նշանակելու համար. և ամեն մէկը հանելէ ետքը քիչ մը հող տունկերու վրայ լեցունելով փոքր փոքր բլուրներ գործելու է։ Տկար արմատին հողաբլուրը ըլլայ 10–12 մետրամաս բարձրութեամբ, իսկ զօրաւոր արմատին հողակոյտը մինչև 18 մետրամաս։

Այս երրորդ տարւոյն մէջ մշակը պիտի կրնայ քաղել սակաւ մի ուտելի եղջեր։ — Երբ բլրակներէ դուրս սկսին երեւիլ ուտելի եղջերք, և հազիւ անոնց երեք չորս մատնաչափ երկայնին, պէտք է պարտիզպանը այն կտոր հողը բանայ զգուշութեամբ, գտնէ անոնց տակին ծայրը թմբին հետ փակած տեղը, և քիչ մը սուր դանակով ձեռքին՝ փրցունէ զանոնք ու առնու, և յետոյ վրան հող քաշելով քիչ մը պնդացունէ։ — Իսկ ուրիշները փոխանակ այսպէս կտրելու յայտն դանակ մը կը վարեն հողին մէջ կողմնակին դիրքով, և կը կտրեն ծնեբեկի եղջերիկներն։ — Հասարակօրէն՝ այս տարի ամեն մէկ հողակոյտէ երկու երկու եղջեր կը ժողովենք և ոչ աւելի, որպէս զի արմատք չտկարանան։ — Արմատք որչափ աւելի իրենց ոյժին մէջ աւելի պահուին, այնչափ աւելի շահաւոր կ'ըլլան մշակին յաջորդաբար։ — Այս տարուան քաղը հազիւ կը տեւէ տասը տասներկու օր։

Ասկէ ետքը նոր բան ընելիք չկայ, եթէ ոչ՝ նախորդ տարիներու պէս խոտերն մաքրել, թեթեւ կերպով բահել, և ցախերն ցիցերուն կապել։

Իսկ աշուն գալուն պէս պէտք է բլուրները փլցունել, և հողը մէկդի առնելով բանալ մինչև թմբիկները, յետոյ վերացած հողին տեղը փողոցի հին սեւ ցեխ դնելու է ութը տասը մատ թանձրութեամբ, և փլցուցած հողը անոր վրայ քաշելով ծածկելու է։ — Կան որ հաւանին թէ աւելի դիւրին է բլրակներու հողին հետ աղբ խառնել առանց զանոնք փլցունելու և կամ տեղէն շարժելու։

Չորրորդ տարւոյն գործողութիւնք նախընթաց տարւոյն նման են. միայն արմատները զօրացած ըլլալով, պէտք է հողակոյտերուն ալ 22 մատ բարձրութիւն տրուի։ — Այս տարուան ծնեբեկ քաղելը երեք շաբաթ կը տեւէ։

Հինգերորդ տարւոյն գործողութիւնք անցեալ տարիներու հետ նոյն. բայց հողակոյտերուն բարձրութիւնը հասնելու է մինչև 28 մատ, հարկաւ և անոնց նիստն ալ կ'ըլլայ լայն։

Այս է ահա ծնեբեկի մշակութեան կատարեալ եղանակը, զոր Գաղղիոյ Արժանթէօյլ գաւառին մէջ այնչափ խնամով ի գործ կը դնեն այն տեղի վարպետ մշակք, որոց պարտէզներն ջանք ու աշխատութիւնք կրնան նախադասական օրինակ ըլլալ ամեն կողմի մշակաց։

Ինչպէս այս գրութեանս բացատրութիւններէ կը տեսնուի, խօսքը շատ է բայց աշխատութիւնք են սովորական և ոչ ծանր. իսկ ծախքը՝ եղած հաշիւներու նայելով վախնալու չափ չէ։ Հասոյթն ծախքին քառապատիկն է մինուամբ երբ ամեն տարւոյ վրայ հաշւոյ առնելով զօրանան արմատք։ Ուստի ոչ այնչափ ծախքն և ոչ աշխատութիւնք են մշակին ձեռքը լքուցանողը, որչափ հող ու բերրութիւնք թափել, ու անոնց դիմացը քիչ հաս գտնել առջի տարիներուն։ Առջի տարիներու համար մշակին համբերութիւնը կրթելու գործ է, իսկ յաջորդական տարիներն են անոր երկայնմտութեանը սպասող։ — Անգամ մը որ վեցերորդ տարին անցանէ, անկէ ետքը յաջող է, և պարտիզպանին զուարթ օրերն հասած են, զի իւր ձեռնտուութեամբ կ'ըլլայ խնամածին ծնեբեկներու վրայ ելլել, և ամեն խնջոյից մէջ պատուաւոր տեղն ունենայ, և մշակին շահն ու համբաւը զօրացունել։ Վերջապէս սաքա երկայնաձեւ յաճախապանները կամ սեղաններու վրայ դրուած ատեն իրենց գեղեցիկ ու անուշ փափկութեամբը յիշել կուտան, թէ եղած են տաժանաւոր՝ բայց մնայուն և փափաքելի ծնեբեկ։

Ուրեմն տունկ հանելու վրայ՝ եթէ հարկաւոր համարուի սերմնարան պարտիզաց համար, ուրիշ յօդուածով հակիրճ կը խօսիմ։

Ս. Ե.

ՕԳՏԱԿԱՐ ԽՐԱՏ ՄԸ

Առէք ընտիր խնձորներ, կեղեւեցէք, կլորեցէք, կեդրոնները մաքրեցէք և վանիլեայով խառնուած շաքարով եփեցէք։ Խոր ամանի մը մէջ դրէք կէս խնձորներ, կեդրոններուն մէջ դրէք սեր, և միւս կէսերը կափարիչի նման առաջիններուն վրայ ծածկեցէք։ Առէք ընտիր սօսինձ (ժէլաթին, թութքալ) նոյն իսկ խնձորները եփած շաքարախառն ջուրին մէջ դրէք և եթէ հարկ է ջուր աւելցուցէք, երբոր կէսին հասած է, խնձորներու վրայ լեցուցէք, և ամանը պաղ ջուրի, կամ լաւ եւս է սառի մէջ դրէք որպէս զի շուտ պաղի։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

—

ԴԵՂԱՐԱՆ

Պ. եւ Հ. ԲԻՒԶԻՒՔԵԱՆ

ԵՂԲԱՐՑ

Երկար ժամանակէ ի վեր՝ դեղավաճառութեան եւ դեղագործութեան ասպարէզին հասարակութիւնը գոհացնելու համար մեր ձեռքէն եկած ջանքը խնայած չըլլալնիս յայտնի է մեր պատուարժան յաճախորդաց և բոլոր հասարակութեան։ Այս անգամ ալ, մեր յարգոյ յաճախորդաց դիւրութիւն մ'ըլլալու համար, դեղարան մը բանալ փափաքելով, շատ տարիներէ ի վեր ամենուն ծանօթ Պօլսոյ Եէնի-Ճամի փողոցի 26 թիւ մթերանոցէն զատ՝ նոյնպէս Կ. Պոլիս կամուրջին գլխացը 77 թիւ «Պ. եւ Հ. Բիւզիւքեան եղբարք» անուամբ դեղարան եւ մթերանոց (տէբօզիթօ) մ'ալ բացած ենք, ուր Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ քիմիական բաղադրութիւններն ու զանազան դեղերը, մեծ խնամով շինուած, եւ ամենէն ընտիր տեսակները կը գտնուին։ Ասոնցմէ զատ ամեն տանն գործածուած զանազան տեսակ գինի, ալիւ ձկան իւղ, Նորվէկիոյ շօքօլա, քօնեաք եւ ուրիշ ըմպելիք միշտ կը գտնուին։ Եկած դեղագիրք խոկոյն թարմ դեղերով, և մեծ խնամով կը պատրաստուին։ Ասոնցմէ զատ դեղարանին վերնայարկը բժշկաց համար յատուկ տեղ որոշուած ըլլալով, հիւանդութեան մը համար բժշկի հետ խորհրդակցել ուզող անձինք, մեր դեղարանը գալով, ամեն կերպով օգուտ կը տեսնեն։

ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ

ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԼՈՒԾՈՒՄՆ

—

ՉԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆ

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՑ ԱՆՈՒՂՂԱԿԻ ՏՐՈՑ ԵՒ ԾԽԱԽՈՏԻ ՇԱՀԱԿՑԱԿԱՆ ՐԷԺԻ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

—o—

Ազդարարութիւն ծխախոտ վաճառողներուն

Ծխախոտ վաճառողներուն իմաց կը տրուի թէ, ինչ ինչ պաշտօնական ձեռնարկութիւնք կան կատարելի, որովք ազատ պիտի ըլլան, ըստ իրենց ընտրութեան, թէ՛ ըստ առաջնոյն վաճառելու իրենց քով մնացած ծխախոտներն, և այս՝ արտօնութեամբ Րէժիին, որ յիշեալ ծխախոտներուն վրայ յատուկ գօտի (պանտրօլ) պիտի փակցնէ, և թէ՛ յիշեալ ծխախոտներուն համար իրենց վճարած պանտրօլի և մուրուրիէի տուրքերն առնելով՝ ծխախոտները Րէժիին թողլու։

Ապրիլ 2/14 ի երկուշաբթի օրն և եթէ հարկ լինի հետեւեալ օրերն ալ խանութներուն մէջ գտնուող բոլոր ծխախոտներուն ցուցակը պիտի շինուի նոյն իսկ խանութին մէջ, ձեռամբ երկու պաշտօնէից, որոց մին Վեց անուղղակի տրոց վարչութեան կողմէ կարգեալ և միւսը՝ Րէժիին կողմէ։

Այս պաշտօնէից գործը դիւրացընելու համար, այժմէն կը խնդրուի խանութպաններէն որ իրենց պատրաստ վաճառքները դասաւորեն ըստ տեսակին և պարունակութեան ծխախոտի տուփերուն կամ ծրարներուն։

Եթէ ծխախոտ վաճառողը նախընտրէ ետ առնուլ պանտրօլի և մուրուրիէի տուրքն, պանտրօլի համար պիտի տրուի նոյն պանտրօլին վրայ նշանակեալ գումարն իբրեւ տուրք սպառման, այսինքն՝ օրինակի համար, Դրդ տեսակէն 1 քիլօյէ ծրարի համար 11 ½ ղրուշ, և այսպէս միւսներն ալ, յաւելլով մուրուրիէն, քիլօն 3.90 ղրուշէն։

Երբոր յիշեալ պաշտօնեայք խանութը ներկայանան, խանութպանը պարտի յայտնել թէ, կ'ուզէ՞ շարունակել իր քով գտնուող ծխախոտներուն վաճառումն։ Այս պարագային մէջ, յիշեալ ծխախոտներուն վրայ ձրիապէս պանտրօլ պիտի փակցուի Րէժիին պաշտօնէին կողմէ։

Կ. Պոլիս, 30 մարտ, 11 ապրիլ 1884

—

ՇԱՀԱԿՑԱԿԱՆ ՐԷԺԻ ԾԽԱԽՈՏԻ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

Ազդարարութիւն ծխախոտ վաճառողներուն

Թուրքիոյ ծխախոտից Րէժիին վարչութիւնը կը ծանուցանէ ծխախոտ վաճառողներուն, թէ երբոր ներկայեն իրենց ծխախոտ վաճառելու արտօնագիրը վասն 1300 տարւոյ, կրնան իրենց պէտք եղած ծխախոտի պաշարն առնուլ Րէժիին հետեւեալ մթերանոցներէն.

Ի Պոլիս, Շահզատէ պաշը,
Տիրէքլէր արասը,
Ի Դալաթիա, Վոյվոտա փողոց,
Իւսկիւտար, Նաւամատոյցը։

Ապրիլ 2/14 ին, ըստ Տաճկաց ժամ 12 էն սկսեալ, և հետեւեալ օրերը՝ ժամ 1 ½ էն։

ԸՆԴՀ. ՏՆՕՐԷՆ

Կ. Պոլիս, 30 մարտ, 11 ապրիլ 1882

ՇԱՀԱԿՑԱԿԱՆ ՐԷԺԻ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

Ծխախոտի տերեւներ ստացող խանութպաններուն կը ծանուցուի թէ մինչև Ապրիլ 2–14 իրենց քով գտնուած բոլոր ծխախոտի տերեւները պէտք է անմիջապէս փոխադրուին Րէժիի Սիրքէճի իսկէլէսի մթերանոցներն։ Յիշեալ խանութպաններուն դիւրութիւն տալու համար, Րէժին թոյլ պիտի տայ որ անոնց ապրանքն իրենց մթերանոցաց մէջ մնայ մինչև Հոկտեմբեր 1/13, պայմանաւ որ այդ մթերանոցք Րէժիի անմիջական հսկողութեան ներքեւ դրուին։

Այս պարագային մէջ, ծխախոտի տէրերն պարտին ստորագրել յօժարագրութիւն մը որ իրենց պիտի ներկայացուի Րէժիի վարչութեան կողմէ։

Կ. Պոլիս, 30 մարտ 11 Ապրիլ 1884

ԸՆԴՀ. ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԵԱՆ

(Տպ. Մ. Բ. [illegible] էֆէնտիի)

ՀԱՏՈՐ Ժ.

Յունուար, Փետրուար և Մարտ

—

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԿԵԱՆՔ ԳԱՒԱՌԱՑԻ ԱԶԳԱՅՆՈՑ

ԾԱՂԿԱՆՔ

ՏԱՂՔ ԵՒ ԱՌԱԿՔ

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹՈՒ

Ի պէտս մանկանց եկեղեցւոյ

Սոյն տետրը կը պարունակէ աւագ շաբաթու ամբողջ երգեցողութիւնները։ Կը վաճառի Մեհճանէ փողոց թիւ 57, Մարգարեան գրատունը։ Ի գին 2 ղրուշ։

ԽԻԿԱՐ

ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍԵԱՅ

—

Խմբագիր-Տնօրէն

Յ. Յ. ՔԱՐԱՆԵԱՆ

Առաջին տարի, 1884 Փետրուար

—

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Աւետարանութիւն քարոզական։ — Խօսակցութիւնք վաճառանի քով։ — Ղուկիանոսի խօսակցութիւնք մեռելոց։— Սիրոյ միջնորդները։— Ամբողջ աստուածներու, ½ աստուածներու, ¼ եւ ⅛ աստուածներու բրդանցումն։ — Իրերադարձ ընկերութեան մը պէտքը։— Այլակերպութիւն բաւարանի։

Տարեկան բաժանորդագինն է Կ. Պոլսոյ ինչպէս նաեւ գաւառաց համար, երկու արծաթ մէճիտ ԿԱՆԽԻԿ։

Բաժանորդագրութեան տեղն է Բոսֆորեան Մանկանց Խմբագրատունը Կ. Պոլիս Սուլթան Համամ թիւ 14, ուր ուղղելի են Խմբագրութեան վերաբերեալ գրութիւնք։

Իւրաքանչիւր թերթին գինն է չորս դահեկան արծաթ։

ՀԱՅ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՆՊԱՐԵՂԻՆԱՑ

Գալաթ—Քարաքէօյ Թօփհանէ ճատտէսի Թիւ 59

[illegible]

Մելքոն էֆ. Ցէօքմէճեանի վաճառատան մէջ կը գտնուին նպարեղինաց վերաբերեալ ամեն տեսակ ապրանքներ, որպիսիք են, խահվէ՝ սովորական, լաւ և ընտրագոյն (մարթինիքա)․ շաքար՝ Մարսիլիոյ և Թրիեստի․ այլ և այլ տեսակ բաքսամաթներ պատ, Ֆրանսական բուռն Ֆօրնիէ․ Աւլոնիի թարմ և ընտիր իւղ․ Նափոլիի մաքարոն․ Ճէնովայի և Նափոլիի չէհրիյէ․ բրինձ՝ Մանտուայէ և Բրինձ․ լուբիա և սիսեռ՝ Եգիպտէ և խոստ համեղ․ անուշեղէնի և խմորեղէնի յատուկ լաւագոյն ալիւր․ օսլայ (նիշասթա) և արաբօթ․ Ֆոնտիոյ և Ակվիլէի ընտիր ածառ․ Լոնտոնի և Մարսիլիոյ քօլա․ Ամերիկայի քարիւղ (կազ)․ Լոնտոնի ընտիր լեղակ (չիվիթ)․ քօնեաք և այլ ոգելից ըմպելիք․ սոտա․ թարմ լոռ սածող և սարտին․ Այվալըքի ընտիր ձէթ․ Թարխանա և պոլկուր․ մէկ խօսքով, սոյն վաճառատան մէջ կը ծախուի ամեն տեսակներուն լաւագոյնն այն սխտանի բաներու, որք առեւտրական սոյն ճիւղին կը վերաբերին գլխաւորապէս։

Ամեն յանձնարարութիւն կը կատարուի ուղղութեամբ և կանոնաւորապէս։

Գիները խիստ չափաւոր են։ ԱԳԱՌԻԿ ՉԿԱՅ։

Արտօնատէր, Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԶԱՐԵՀ

Ղալաթիա, Պիւրիւճէկլէր փողոց, թիւ 41

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ ԿԵՆԱՑ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ ի դէպ մահու

ՕԺՏՈՒՄՆ ԶԱՒԱԿԱՑ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ

Կտակման դրամագլխոյ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆՔ

Զանազան

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ

Որոշեալ

պայմանաժամաւ

ՑԿԵԱՆՍ

Հասոյթ

ԼԱ ՆԻԵՈՐՔ

Տեղեկութեան

համար դիմել

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

Ի Թուրքիա

Հալաճեան խան

Ղալաթիա Կ. Պոլիս

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱՇԽՈՒՄՆ ՇԱՀՈՒՑ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԵԱԼՔ ՄԻԱՅՆ ՏԷՐ ԵՆ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐԵԱԼ ԴՐԱՄԱԳԼԽՈՑՆ

ԵՒ ԲՈԼՈՐ ՇԱՀՈՒՑ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐԵԱԼ

287 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ